

Bulletin

Národní protidrogové centrály

Vydavatel :

Policie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Vedoucí redakční rady:

Miloš Vaněček

Adresa :

Policejní prezidium
České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC
170 89 PRAHA 7

Vydává :

oddělení vydavatelství obchodního
odboru Tiskárny MV, Hyberská ul.č.2,
112 19 Praha 1,
tel: 24212671 fax :24217313

Tiskne:

Tiskárna MV, p.o.Bartůňkova 4,
149 01 Praha 4
tel.7957011 fax 7952603
Vychází 4x ročně, cena 63,- Kč
Roční předplatné 252,-Kč

Objednávky přijímá a vyřizuje

Obchodní odbor Tiskárny MV,
Hyberská 2, 112 19 Praha 1
tel: 24212671 fax :24217313

Za věcnou správnost příspěvků ručí autoři

Přetisk povolen
pouze se souhlasem redakční rady

Podávání novinových zásilek
povolila Česká pošta s.p.,
Odštěpný závod Praha,
čj.6119/96 ze dne 15.10.1996

Určeno pro služební potřebu
policie ČR, obecní policie, SZ,
soudů a vybraných institucí
Povoleno MK ČR - 7834
ISSN 1211 – 8834

Obsah:

- 1) **Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice**
zdroj NPC
strana
- 2) **Drogy a náboženská hnutí - NARCONON**
Miloš VANĚČEK
strana
- 3) **Trestně právní úprava drogové problematiky**
Miloš VANĚČEK
strana
- 4) **Mortalita uživatelů drog**
Jaroslav ŠEJVL, USKPV
strana
- 5) **Prekurzory a pomocné látky V.**
mjr. PhDr. Saša HUBINOVÁ, mjr. PhDr. Fr. DLOUHÝ
strana
- 6) **Nejčastěji zneužívané léky s obsahem efedrinu a**
kpt. Mgr. Petr LULEK
strana
- 7) **Vývoj a současná právní úprava drogových deliktů v Slovenskej republice**
JUDr. Ján ŠANTA, Krajská prokuratura Prešov
strana
- 8) **Globalizace a nové technologie přinášejí nové problémy při uplatňování protidrogových zákonů**
Informační středisko OSN PRAHA
strana
- 9) **Drogy ve Střední Asii**
NPC
strana
- 10) **Knihovnička Bulletinu**
Miloš VANĚČEK
strana

SITUACE V OBLASTI DROG V ROCE 2001 V ČESKÉ REPUBLICE

ZDROJ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA

I.

OBECNÁ CHARAKTERISTIKA V OBLASTI DROG

Situace v oblasti nelegálního obchodu a šíření omamných, psychotropních látek v České republice je charakterizována níže uvedenými, základními faktory:

1. další rozšíření distribuce a konzumu OPL do menších měst a obcí ČR, tj. obecně větší dostupnost OPL. Další nárůst konzumu takřka všech druhů OPL, který bude nejmarkantnější u metamfetaminu a dalších stimulačních látek amfetaminového typu (XTC). Jako velmi nebezpečný trend se jeví mírný pokles ceny kokainu a následný nárůst jeho spotřeby především na "taneční scéně".
2. prohloubení konspirativních opatření ze strany výrobců a distributorů OPL, rozšíření opatření proti postihu při pouličním prodeji, zejména :
 - dislokace laboratoří na výrobu OPL do menších obcí, případně na osamělá místa
 - masovější používání mobilních telefonů s předpalcenými kartami všech tříd, v ČR působících, operátorů
 - častější využití dalších informačních technologií, především "Internetu" s možností anonymního přístupu např. z internetových kavárén
 - držení minimálního množství drogy dealerem při pouličním prodeji
 - využívání trestně nepostižitelných osob (především nezletilců) při činnostech souvisejících především s distribucí OPL
3. rostoucí role ruskojazyčných pachatelů ve všech činnostech souvisejících s drogovou trestnou činností, především v oblasti výroby a distribuce metamfetaminu. Další prorůstání a propojování zločineckých skupin v ČR a SRN organizujících výrobu velice čistého, krystalického metamfetaminu v ČR a jeho vývoz do SRN.
4. i přes provedená legislativní opatření (zařazení některých léčiv obsahujících prekursor pro výrobu metamfetaminu efedrin do kategorie léků na předpis) bude dále narůstat výroba metamfetaminu z alternativních zdrojů - léčiv (posledním "hitem" je MODAFEN)
5. nárůst snah o získání efedrinu ze zdrojů mimo ČR a následný dovoz a výroba v ČR
6. Rostoucí snahy o zkorumpování dalších pracovníků orgánů činných v trestním řízení tj. státních zástupitelství a soudů
7. rostoucí tlaky na svědky trestné činnosti a snahy o jejich odstranění z procesu trestního řízení. Možnost eskalace těchto tlaků a jejich přerůstání do stále násilnějších projevů
8. obecně lze konstatovat, že se snižuje věkový průměr konzumentů, kteří v důsledku potřeby drogy páchají zpravidla majetkovou tr. činnost, aby si tak zajistili potřebné finanční prostředky. (Především se jedná o prosté krádeže v obchodních domech a krádeže vloupáním do mot. vozidel.)
9. pokračuje nárůst spotřeby OPL u mladých lidí spojených převážně s taneční a hudební scénou

10. pokračují ojedinělé snahy různých prodrogových a proliberalizačních aktivit i v politickém prostředí o změny postojů při řešení drogové problematiky (opakované snahy o legalizaci marihuany, prosazování tzv. šleháren, apod.)
- 11 z hlediska NPC stále přetrvávají problémy v oblasti primární prevence. Aktivity ke snižování rizik jsou stále vydávány za primární prevenci a tím odčerpávají nemalé finanční prostředky, které potom chybí ve skutečné primární prevenci.

Dnem 1.1.1999 vstoupila v platnost novela trestního zákona a přestupkového zákona, upravená zákonem č. 112/1998 Sb., kterým se v České republice stal trestným skutek přechovávání omamných a psychotropních látek pro vlastní potřebu. Zmíněný zákon přinesl více změn, např. i trestnost neoprávněného nakládání s prekurzory, ale trestnost přechovávání OPL je největší a velice mediálně diskutovanou změnou. Diskuse kolem jeho účinnosti a účelnosti přetrvávají. Významnou změnou v možnostech prosazování změn daných novelou je změna postoje státního zastupitelství, kdy pokynem obecné povahy nejvyššího státního zastupitelství byly stanoveny orientační hodnoty malého množství a hodnoty množství naplňující z hlediska skutkové podstaty kategorii „ve větším rozsahu“ u nejčastěji zneužívaných druhů OPL. Na tento pokyn reagovala Policie ČR změnou své původní orientační tabulky a převzala kvantifikaci nejvyššího státního zastupitelství. Byly již vyneseny pravomocné rozsudky v případech nedovoleného nakládání s OPL podle § 187a, kdy se soudy okresní i krajské v odůvodněních opíraly právě o argumentace uvedené v pokynu obecné povahy nejvyššího státního zastupitelství č. 6 z roku 2000. Dochází tak k postupnému sjednocování i soudní praxe v otázce kvantifikace "množství větší než malé" které bylo tolik diskutované mezi odbornou i laickou veřejností.

II.

ROK 2001 V BOJI PROTI PŘEKUPNÍKŮM HEROINU Z ŘAD KOSOVOALBÁNSKÉ, TURECKÉ A BULHARSKÉ KOMUNITY

U heroinu z blízkovýchodních oblastí, dopravovaného do Evropy po Balkánské cestě jsou i nadále dominantní skupiny organizátorů původem z Kosova, Makedonie, Turecka a Bulharska. Roste přitom podíl zásilek dopravovaných přes Ukrajinu a dále přes Polsko. S tím souvisí užší propojení zločineckých struktur polského a tureckého původu, organizujících zásobování střední Evropy. K tomuto hodnocení situace dospěli pracovníci Národní protidrogové centrály na základě výsledků realizovaných akcí proti organizovanému zločinu v oblasti obchodu s narkotiky v průběhu roku 2001.

Nejvýraznějším posunem na drogové scéně jsou důsledky teroristického útoku proti USA ze dne 11. září 2001 a s tím přímo nebo i nepřímo související výrazný pokles rozlohy půdy užívané pro pěstování opia. Z původně odhadovaných 220.000 hektarů v roce 2000 byla tato plocha zredukována na přibližně 142 800 hektarů půdy, což je pokles asi o 36 % a snížení celkové produkce o 66 %, vyjádřeno čísly ze 4,600 tun na 1,600 tun. Tento pokles se týkal zejména Afghánistánu, kde byla produkce zredukována z 3,276 tun v roce 2000 na 185 tun v roce 2001, tedy pokles o 94 %.

Na území České republiky tento trend způsobil úbytek heroinu na trhu. Proto nejsou velkým překvapením signály o vstupu Kosovoalbánců i do sféry obchodu s pervitinem a pouliční distribuce.

Občané České republiky, jak ukazují výsledky, zauímají v drogové hierarchii pozice kurýrů. Zkušenosti ukazují, že důvěra v kurýry z ČR má sestupnou tendenci.

Česká republika i nadále slouží jako azylová nebo domovská země organizátorů.

III. KOKAIN

Zkušenosti, zejména z hudební a taneční scény ukazují na to, že se kokain začíná konzumovat ve větším měřítku než doposud. Začíná se objevovat distribuce kokainu převážně v rockových klubech a s přihlédnutím ke snížení ceny cca o 10% z původní ceny 2.000 - 2.500,-Kč se stal kokain dostupnější a je po něm zvýšená poptávka. Byla zadržena zásilka cca 2 kg v ČR.

Obecně lze říci, že trvale klesá počet tzv. nevědomých příjemců zásilek a stupeň zapojení občanů ČR do obchodu s kokainem vzrůstá. Podle operativních informací se trvale snižuje množství jednorázově přepravované drogy a roste počet zásilek. To velice ztěžuje možnosti odhalení jak zásilek, tak získávání důkazů proti pachatelům.

IV. SITUACE V OBLASTI NELEGÁLNÍHO VÝVOZU, DOVOZU, VÝROBY A DISTRIBUCE SYNTETICKÝCH DROG

Byl zaznamenán prudký nárůst počtu uživatelů syntetických drog, zejména XTC. Tato droga se vyskytuje na většině tanečně hudebních produkcích. Její cena prudce klesla, v současné době se pohybuje v rozmezí od 150 do 250 Kč v případě jednotlivého nákupu, při odběrech ve stovkovém množství je cena kolem 100 Kč, v případech tisícových odběrů se cena za tabletu pohybuje mezi 60 až 80 Kč. Nákupní cena tablety XTC při odběru mnoha tisícového množství v zahraničí (jedná se zejména o Nizozemí, Belgii a SRN) nepřesáhne v přepočtu 50 Kč. Dalším trendem je, že se v tabletách snižuje kvantitativní množství účinné látky (MDA, MDMA apod.), ale zvyšuje se procentuální čistota (35-49%). V průběhu roku došlo na našem území k výskytu nové drogy PMA, která se, podobně jako XTC, vyskytuje v podobě tablety s logem (v zahraničí se vyskytlo logo UFO, může však být použito jakékoli logo), ale na rozdíl od XTC má odlišné účinky na lidský organismus. Touto odlišností vzniká reálné nebezpečí předávkování a následné smrti konzumenta. V ČR byl zaznamenán 1 případ úmrtí uživatele tablet PMA. Lze předpokládat, že společně s nárůstem spotřeby XTC, vzrůstá i poptávka po dalších syntetických drogách jako je LSD, KETAMIN nebo GHB.

Česká republika patří mezi 5 států na světě, ve kterých se vyrábí EFEDRIN. Tato chemikálie, která byla zákonem č.167/1998 zařazena mezi prekurzory, je v ČR produkována v množství cca 150 tun za rok a má stoupající tendenci. Více než 90% produkce je určeno na vývoz zejména do USA, kde se z EFEDRINU vyrábí PSEUDOEFEDRIN. Cena pro zahraniční zákazníky se pohybuje v rozmezí od 42 do 52 USD za 1 kg, cena pro domácí odběratele je kolem 2.500,- Kč za 1 kg. Cena 1 kg EFEDRINU na českém černém trhu je mezi 120.000 až 200.000,- Kč. V tomto rozpětí se odráží zejména období tzv. výrobní odstávky v ICN a.s. Rožtoky, kdy firma po dobu asi 1 měsíce EFEDRIN nevyrábí a z tohoto důvodu je EFEDRINU velký nedostatek.

V minulém roce, ve značně větší míře než v předcházejících letech, se však mezi výrobci metamfetaminu objevuje EFEDRIN, jehož původ je ze zahraničí. K zemím, ze kterých byl EFEDRIN do ČR dovezen patří Ukrajina, Maďarsko, Rumunsko nebo Bulharsko.

NPC dlouhodobě spolupracuje s vedením ICN a.s. Rožtoky na opatřeních, které omezují možné ztráty EFEDRINU přímo z výrobního podniku nebo při jeho přepravě do zahraničí. Spoluprací s IVAX CR a.s. Opava bylo dosaženo toho, že od roku 1997 nebyl zaznamenán žádný případ ztráty KYSELINY LYSERGOVÉ, která je prekurzorem pro výrobu LSD. Obdobná situace platí pro ERGOTAMIN a ERGOMETRIN.

Byl zaznamenán celorepublikový trend zneužívání léků obsahujících efedrin nebo pseudoefedrin při nelegální výrobě metamfetaminu. Vedle již notoricky známého přípravku SOLUTAN se mezi takto zneužívané léky zařadily DISOFROL, MODAFEN a NUROFEN, ke konci roku PARALEN Plus. Zájem o tyto léky byl dán snadnou dostupností a finanční nenáročností zmiňovaných léků.

Pokračujícím problémem se jeví zneužívání DIAZEPAMu a ROHYPNOLu, a to zejména jeho nelegální distribuce a následný vývoz do Dánska, Norska a Švédska. Varujícím faktorem je skutečnost, že do této činnosti se stále více zapojují lékaři, zaměstnanci a dokonce i majitelé lékáren. Obě tyto skupiny využívají svých možností zcela legálního přístupu k těmto lékům, lékaři předepisují neuměrná množství ROHYPNOLu a DIAZEPAMu pro třeba i neexistující pacienty.

NPC s ohledem na tuto skutečnost rozvíjí spolupráci jak s Inspektorátem OPL Ministerstva zdravotnictví a s profesním sdružením Lékárnická komora ČR, tak s velkoobchodními dodavatelskými firmami.

V oblasti anabolických steroidů byla činnost zaměřována na zjišťování stavu zneužívání těchto látek mezi amatérskými cvičenci a mládeží. Potvrzuje se nárůst spotřeby anabolik jak mezi profesionálními sportovci, tak zejména mezi amatéry ve věkové skupině 15 až 20 let (monitoring byl zaměřen na sportovce-kulturisty). Trh s anaboliky se vyvíjí obdobně jako trh s OPL, tzn. že dochází se vzrůstající nabídkou k poklesu ceny. V současnosti lze například 1 ampuli injekčního přípravku SUPERANABOLON, který obsahuje steroid nandrolon, koupit za 40,-Kč. U perorálně podávaných přípravků je obdobná situace. Balení 100 kusů 5-ti mg tablet METANDROSTENOLONu stojí cca 500,-Kč. Oba zmiňované přípravky se vyrábí v tuzemsku, jsou k dostání jen na lékařský předpis, ale patří k nejrozšířenějším a k nejsnadněji dostupným anabolickým steroidům v ČR.

Varovným signálem v této oblasti je fakt, že byl zaznamenán dovoz a výskyt anabolik určených k veterinárním účelům, které byly nabízeny sportovcům. Dalším negativním trendem je prodej takových anabolik, která mají ne stimulační, ale devastační účinky na lidský organizmus. Příkladem je případ, kdy byl získán vzorek steroidu vydávaný za TESTOSTERON, při provedené chemické analýze bylo zjištěno, že obsahuje METYLTESTOSTERON, který při obvyklém dávkování může zapříčinit smrt uživatele. Během roku 2001 bylo v ČR zaznamenáno několik předčasných úmrtí profesionálních, ale i amatérských sportovců, kdy spojitost s užíváním anabolik nebyla prokázána, protože nebyla zkoumána.

V uplynulém roce došlo ke kvalitativnímu posunu v oblasti spolupráce s chemickými výrobci a distributory v ČR. NPC iniciovala a připravila k podpisu MEMORANDUM O VZÁJEMNÉ SPOLUPRÁCI s chemickým průmyslem. Dne 3.5.2001 bylo Memorandum podepsáno nejvyššími představiteli PČR, GŘC MF, Odborového svazu chemie a Svazu chemického průmyslu. Stojí za zmínku, že tímto aktem se ČR stala první zemí Střední a Východní Evropy, ve které se podařilo Memorandum o dobrovolné spolupráci mezi chemickým průmyslem a represivními orgány podepsat.

Výsledkem mezinárodní kontroly chemikálií je značné omezení možností jejich nelegálního získání, což se odrazilo v růstu ceny jak samotných chemikálií, tak i konečného produktu, tzn. kokainu respektive heroinu.

V.

SITUACE V OBLASTI TAKZVANÉ "DOMÁCÍ VÝROBY PERVITINU"

Po pervitinu je v ČR, a nejen v ČR, nadále vysoká poptávka. Dle údajů Národního koordinátora epidemiologie a primární prevence ČR - Hygienické stanice hl. m. Prahy, je pervitin v Praze a ČR na prvním místě v oblíbenosti a zároveň i dostupnosti mezi jinými OPL.

Cena pervitinu prodáváného "na ulici" formou psaníček je stabilizována na hodnotu 1.000,- Kč za 1g. Množství prodávané drogy je na ulici přepočítáváno na hodnotu peněz (za 100,-, za 300,- Kč a pod.) přičemž váhová množství neodpovídají a pohybují se v rozmezí cca 50-90 mg na 100,- Kč. Tato stabilizovaná cena se přibližně v polovině roku 2001 zvýšila až na 1.500,- Kč za 1 g z důvodu nedostatku pervitinu. Ten byl zapříčiněn nedostatkem hlavní suroviny - efedrinu. Ceny pervitinu odebíraného dealery od výrobců jsou však podstatně nižší, pohybují se již od částky 450,- Kč/1g. Tato cena je však podmíněna odběrem většího množství. Běžně se pervitin v těchto úrovních prodává při odběru nad 100 g za částku 600,- Kč/1g. Kvalita pervitinu dodávaného na nelegální trh v ČR závisí na několika faktorech a to : na schopnostech a zkušenostech výrobce pervitinu, na kvalitě suroviny - efedrinu a v poslední řadě na jednotlivých dealerech, kteří pervitin od výrobce více či méně ředí.

Pervitin se vyrábí z efedrinu, který z větší části pochází z výroby ACN Roztoky u Prahy, odkud je různými cestami nelegálně získáván a to i přes zpřísněná bezpečnostní opatření provedená ze strany výrobce. Dalším zdrojem efedrinu je reexport "roztockého" efedrinu, což potvrzuje záchyt vzorku efedrinu z Holandska, který byl analyzován jako výrobek ACN Roztoky. Nicméně dále na nelegálním trhu v ČR zůstává efedrin neznámých výrobců dovážený z bývalých republik SSSR, Maďarska apod.

Výrobci pervitinu, kteří zásadně vyráběli pouze z efedrinu, byli při jeho nedostatku odkázáni na výrobu z jiných surovin, a to léčiv obsahujících efedrin. V minulosti z těchto léčiv byl na prvním místě lék Solutan, ale v současné době dominuje lék MODAFEN, který navíc na rozdíl od Solutanu je prodáván volně bez lékařského předpisu. Výroba pervitinu z léčiv je prováděna zejména výrobci, kteří směřují vyrobený pervitin na domácí trh. Osoby které mají kontakty a tedy i možnosti získat větší množství efedrinu si najímají své výrobce pervitinu a nechávají si od nich vyrábět řádově kilogramová množství, která následně prostřednictvím dalších osob distribuují jak v ČR tak i do zahraničí, zejména do SRN. Taková výroba probíhá v laboratořích, které si výrobci budují mimo svá trvalá bydliště v pronajatých objektech po celém území ČR. Uvedené laboratoře jsou zpravidla velmi dobře vybavené jak technicky, tak i chemikáliemi potřebnými k výrobě a výrobci jsou vybíráni z těch, kteří zvládnou uvedenou výrobu ve velkém množství a ve vysoké kvalitě. Jako neustále se zvyšující byla vyhodnocena situace v distribuci pervitinu v dalších státech, zejména pak v SRN, kde je pervitin distribuován pod názvem KRYSTAL.

Dle vyhodnocené situace od kolegů v SRN, krystal takto distribuovaný v příhraničních oblastech SRN s ČR pochází z nelegálních laboratoří v ČR, zejména pak v Severočeském a Západočeském kraji, v SRN stále více proniká do vnitrozemí a vytlačuje tak jiné drogy amfetaminového typu. Pervitin - krystal je mezi dealery a uživateli v SRN oblíben zejména pro svou nízkou cenu a vysokou kvalitu.

Stále se zvyšuje organizovanost a konspirativnost jednání pachatelů v souvislosti s nelegální výrobou a distribucí pervitinu. Konspiruje se při vzájemných kontaktech pachatelů, kdy se používají výhradně mobilní telefony s předplacenou kartou, kterou pachatelé často mění, nebo využívají ke komunikaci internet. Výrobci pervitinu mnohdy neznají organizátora výroby, ale pouze osobu - spojku, jenž jim dodá suroviny na výrobu a převezme vyrobený produkt. Roste též i brutalita členů organizovaných skupin zabývajících se organizováním výroby a distribuce metamfetaminu. Byl zaznamenán i případ vraždy českého výrobce pervitinu působícího v ruskojazyčné organizované skupině.

VI. NĚKTERÁ SPECIFIKA JEDNOTLIVÝCH ETNICKÝCH A DALŠÍCH SKUPIN PACHATELŮ

A) RUSKOJAZYČNÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY

Pokud byl rok 2000 charakterizován jako nástup ruský mluvících zločineckých skupin na českou drogovou scénu, pak rok 2001 představoval další rozvoj tohoto trendu. Na území republiky představují silně aktivní vrstvu skupiny dagestánského původu působící hlavně na úseku pouliční distribuce. Toto se týká jak heroinu, tak i pervitinu a kokainu. Tyto skupiny mají poměrně slušnou návaznost na české podsvětí.

Rovněž tak Ukrajinci jsou zapojeni do distribuce drog, zejména opět heroinu a pervitinu. Zde, obdobně jako u jiných druhů organizované trestné činnosti, existuje návaznost na rozsáhlou komunitu Ukrajinců na našem území.

Rovněž tak máme k dispozici poznatky o účasti skupin z Ruské federace a rovněž tak skupin zakavkazského původu, hlavně Ázerbajdžánců, zejména na tranzitním obchodu s kokainem i dalšími drogami.

Trestnou činnost ruskojazyčných skupin v obchodu s drogami charakterizuje vysoká organizovanost, konspirativnost, disciplína, obtížnost průniku do prostředí za pomoci informátorů, kriminální zkušenost pachatelů a jejich dynamika až drzost.

Na základě dostupných informací lze učinit pro následující období tuto prognózu:

- aktivita ruskojazyčných zločineckých skupin v oblasti obchodu s drogami nadále poroste
- předpokládá se zapojení těchto skupin do obchodu s různými druhy drog, nárůst by se dal očekávat zejména v oblasti prekurzorů pro syntetické drogy a jejich výroby a v oblasti dovozu a tranzitu heroinu z oblasti Afghánistánu
- hlavní hrozby na drogovém poli z etnického hlediska budou zřejmě i nadále představovat skupiny ukrajinského, dagestánského a zakavkazského původu
- i v příštím období bude posilovat tendence k využívání českého podsvětí a k udržování mírového stavu s ostatními etnickými skupinami
- můžeme očekávat nástup poměrně bezohledného násilí i do obchodu s drogami v prostředí ruskojazyčných skupin. Nadále se bude rozvíjet korupční trend, pro ruskojazyčné skupiny velice typický, zejména pak do oblasti cizinecké policie za účelem vybudování právního podkladu pro pobyt na území České republiky.

B) JIHOAMERICKÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY

Nejvýznamnější operací roku 2001 byla operace „El PASO“. Jednalo se o skupinu osob, která organizovala zásilky kokainu z Ekvádoru do České republiky. Drogy poté distribuovala na našem území. Kokain měl vysokou kvalitu – téměř 100% a byl do ČR dovážen pomocí kurýrů, tzv. „polykačů“. V Praze pachatelé kokain naředili a dodávali střednímu článku distributorů, kteří jej poté po dávkách prodávali dalším osobám. V dubnu 2001 byli na ruzyňském letišti zadrženi tři z těchto kurýrů, kteří se pokoušeli propašovat 1,5 kg kokainu.

Realizace byla zahájena 17.5.2001 a bylo při ní zadrženo, následně obviněno a umístěno do vyšetřovací vazby 15 osob. U většiny zadržovaných byly provedeny domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor, při nichž byly nalezeny další drogy, prostředky pro další zpracování OPL, nelegálně držené zbraně a střelivo, falešná razítka státního notářství,

čistopisy úředních listin s logem Policie České republiky a Živnostenských úřadů, doklady a SPZ odcizených motorových vozidel a větší množství tzv. „věčných“ telefonních karet.

Při realizaci se podařilo jednomu z hlavních pachatelů uprchnout do zahraničí. V rámci mezinárodní policejní spolupráce se podařilo zjistit přibližné místo jeho úkrytu, kde byl v září 2001 na základě mezinárodního zatykače vydaného českou stranou zatčen a v současné době se nachází v extradiční vazbě ve Španělsku.

C) ASIJSKÉ ZLOČINECKÉ STRUKTURY

V uplynulém období bylo možno pozorovat vzestup Vietnamců v hierarchii skupin obchodníků s OPL směrem “k vyšším postům”, kdy např. distribuční řetězec “kosovští Albánci - Romové - Vietnamci” je nahrazen přímým propojením mezi albánskými dodavateli OPL a vietnamskými distributory, kteří tímto přebírají roli organizátorů distribuce OPL (a to i ve větším množství) do vlastních rukou. Část dovozu OPL je plně v rukou vietnamských organizátorů počínaje dovozem do ČR a konče jejich distribucí. K této TČ velmi často používají své vlastní firmy, jejichž legálním působením kryjí vlastní nelegální aktivity - mezinárodní obchod s OPL.

Je zřejmé, že čínští podnikatelé využívají v ČR bohatých zkušeností ze zahraničí - zakládání firem, vedení jejich účetnictví, řešení souvisejících právních problémů je na velmi vysoké kvalitativní úrovni, takže postižení případných nelegálních aktivit krytých takto precizně fungující firmou je velice obtížné.

Zhruba je možné říci, že do ČR přicházejí tři skupiny Číňanů a to

- 1) obchodníci z chudých oblastí Číny,
- 2) osoby, kterým se v ČR dostane vysokoškolského vzdělání a které se v drtivé většině případů vracejí zpět do Číny,
- 3) osoby, které ČR berou jako útočiště či úkryt před trestním postihem za své kriminální aktivity mimo ČR.

Ke vztahu Vietnamců a Číňanů je možné říci, že výrazné kontakty mezi oběma komunitami nebyly zaznamenány. Pokud k nim dochází, hrají Vietnamci spíše roli níže postavených “pomocných sil” určených na “hrubé práce” a ne rovnocenných partnerů.

Od počátku roku 1996 byly získávány první poznatky o aktivitách občanů KLR - převážně diplomatů, kteří měli být zapojeni do rozsáhlé sítě dopravující OPL korejské provenience do evropských států. Byl získán vzorek OPL (“pylopon”), která je dle chemické analýzy značně podobná metamfetaminu, ale slabší než “pervitin”. “Pylopon” je dle získaných informací vyráběn z korejských rostlinných zdrojů. Ani v roce 2002 provedenými šetřeními nebyly potvrzeny dodávky této drogy na český nelegální trh.

Podle informací lze stávající migrační vlnu osob z Asie (především Číňanů a Vietnamců) - a tedy i nárůst trestné činnosti a dalších problémů s ní spojených - očekávat i v následujících letech.

Pracovníci zodpovědní za prosazování zákona zahájili proti asijské organizaci v České republice provozující tuto lukrativní činnosti s drogami řadu akcí, které vyvrcholily na jaře v roce 2000 a pokračovaly do podzimu r. 2001. Při těchto akcích, které probíhaly postupně : jaro 2000 (obviněno 13 osob), na podzim r. 2000 (obviněny 4 osoby), na jaře r. 2001 (obviněny 4 osoby), v koncem léta r. 2001 (obviněny 3 osoby) a na podzim r. 2001 (obviněn jeden z organizátorů obchodu s OPL), byly provedeny domovní prohlídky, při kterých byly zadrženy drogy, prostředky pro jejich zpracování a falza osobních dokladů. Tyto akce představovaly drogový záťah v České republice, který má doposud za následek zatčení 24 osob, kde se jedná o 14 osob vietnamské národnosti a 10 občanů české národnosti zapojených do nelegálních drogových obchodů. Tento případ může sloužit jako překvapující příklad rozsahu, v jakém asijské organizované skupiny získaly místo na nelegálním trhu s OPL. Asijské organizované skupiny začínají být ve stále větší míře zapojeny do páchaní vysoce organizované trestné činnosti.

D) ARABSKÉ ZLOČINECKÉ STRUKTURY

Jednou z problematik, kterou se zabývá Národní protidrogová centrála, je problematika arabských zločineckých struktur, které se zabývají dovozem, vývozem, prodejem a výrobou omamných a psychotropních látek.

Jednou ze skupin, které se zabývají prodejem omamných a psychotropních látek na území ČR a to zejména v Praze, je skupina arabských prodejců, pocházejících zejména ze severní Afriky a Blízkého východu. Tyto skupiny se rozlišují podle několika kritérií, a to zejména dle státní příslušnosti a způsobu páčání trestné činnosti, v některých ohledech i příbuzenské linie.

Organizovaná trestná činnost arabských prodejců týkající se prodeje drog, nyní zejména heroinu pocházejícího z Afghánistánu, Turecka a okolí, nemá ve většině případů vliv na původ osob, skupiny se formují z Arabů, dlouhodobě žijících v ČR. Arabové přitom zpravidla drogy do ČR nedováží, pouze je nakupují za velkoobchodní ceny a starají se o jejich distribuci mezi další arabské prodejce. V některých případech však dovoz drogy spolufinancují přes kosovsko-albánské gangy, které se starají o dovoz heroinu do ČR. Jelikož se nejedná o tak výhodný obchod (menší provize), tyto skupiny se zaměřují i na další druhy kriminality, ať už obchodování s lidmi, padělání dokladů, padělání kreditních a telefonních karet, padělání peněz, podvody, kapesní a drobné krádeže, loupeže a v menší míře i organizované krádeže nákladních vozidel. Výnosy z této činnosti buď zasílají svým rodinám, nebo si je uschovávají, případně investují do směnárny, kavárny a heren, které pak slouží jako základny a podhouby, kde jsou získáváni další potencionální prodejci z řad azylových uprchlíků.

Skupiny starající se o prodej drog se v mnohém liší. Například v současné době prodej tzv. na ulici a to pokud se týká heroinu, ve většině případů organizují občané Tunisu, kteří drogy prodávají na telefon. Stále přetrvává, že tito Tunisané si najímají za provizi (1 až 2 dávky heroinu denně) mladé narkomany, kteří prodávají za ně.

Alžírské skupiny, které se zabývají obchodem s OPL, většinou řídí Alžířané, žijící v ČR několik let, mnohdy z dob socialistické vzájemné pomoci. Tito lidé mají ve většině případů již české občanství a sami financují obchod s OPL, zejména s heroinem a prakticky monopolně s hašišem. Tyto skupiny jsou vysoce organizované, z arabských skupin prakticky na nejvyšší úrovni.

Kromě těchto skupin v ČR operují také menší skupinky Palestinců, kteří se zabývají prodejem OPL, jedná se o státní příslušníky zejména Libanonu a Jordánska. Osoby, které se zabývají prodejem OPL mají rozsáhlé styky v zemích Blízkého východu a některých zemí bývalého SSSR, jako třeba Ukrajiny, Dagestánu, Turkmenistánu, Tádžikistánu a dalších zemí.

Šetřením zejména přes pobočky Interpol bývá zjišťováno, že u nás zadržené osoby mají kriminální minulost i ve svých rodných zemích, zejména obchodování se zbraněmi, výbušninami a hašišem.

V minulém roce bylo pracovníky NPC realizováno větší množství osob, které byly středními či vyššími články prodeje OPL zejména na území Prahy. Tyto akce vyvolaly strach v dalších skupinách. Skupiny si nejsou jisté, zda se to samé nestane i jim. Zpravidla pak nějaký čas neprodávají OPL. Tento strach také podněcují média, kde jsou ukazovány záběry zadržených prodejců.

VII. VNĚJŠÍ BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA

Přetrvává mínění organizátorů mezinárodního obchodu OPL o tom, že ČR je pro ně „bezpečnou zemí“, kde je možné se usídlit, proprat nelegální výnosy z obchodu OPL. Z operativních poznatků bylo zjištěno :

1. lehce splnitelné požadavky na uznání legálního pobytu na území ČR
2. jednoduchost založení krycích firem a prakticky bezrizikového praní "drogových" peněz
3. relativně nízké náklady na provozování krycích firem, nízké životní náklady (s ohledem na jejich zisky)
4. relativně nízké tresty ukládané v ČR za drogové delikty
5. ochota občanů ČR zapojit se do obchodu OPL za nízké odměny
6. vysoká pravděpodobnost uchránění majetku získaného z drogových obchodů před propadnutím

Ve světle těchto skutečností se Policie ČR musí vyrovnávat s neustále rostoucími požadavky na přímou spolupráci se zahraničními partnery, nezbytnou k ustanovení organizátorů mezinárodního obchodu OPL k prokázání jejich trestné činnosti.

V roce 2001 došlo k výraznému zlepšení spolupráce se SPOK (Služba pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti) a tím i k výraznému zlepšení kontroly finančních toků a zajišťování majetku pocházejícího z trestné činnosti, v tomto případě z obchodu s návykovými látkami.

VIII. VNITŘNÍ BEZPEČNOSTNÍ RIZIKA

Další nárůst drogově závislých osob, osob sahajících po droze jednou za čas, osob experimentujících s OPL samozřejmě velice nahrává potencionálním distributorům, dealerům i obchodníkům ve velkém.

Se změnou legislativy trestně postihující i přechovávání OPL pro vlastní potřebu souvisí změna chování nakupujících a tím i distributorů OPL. Nedá se říct, že by došlo k absolutnímu vymizení otevřené nabídky na ulici, ale podle našeho názoru došlo k rapidnímu poklesu. Pravdou je, že došlo již k teď doložitelné změně chování distributorů, kdy se málokdy najde u distributora více než jedno „psaníčko“ drogy. Přitom v případě prokázání prodeje na množství v první řadě ani tak není brán zřetel. Pravdou je také, že dochází k větší konspirativnosti prodeje. Dealeři fungují na číslu mobilního telefonu, známém pouze pro úzký okruh zákazníků a toto číslo je relativně často měněno. Obchod se předem dohodne po telefonu, a setkání spojené s prodejem pak proběhne na přesně domluveném místě za několik vteřin, takže dokumentování je podstatně ztíženo. Obdobného způsobu je využíváno i v případě domlouvání obchodu e-mailem po internetové síti, kdy se obchody často domlouvají z internetových kaváren.

Jinak se bezpečnostní rizika spojená obecně s jevem narkomanie nijak nezměnila.

Největší riziko plyne z rychlé a celkové devastace osobnosti, kterou dlouhodobé zneužívání, zejména heroinu, sebou přináší. Vysoce rizikový je samozřejmě nárůst osob HIV pozitivních, veliké finanční náklady si vyžaduje léčba hepatitid.

Největší bezpečnostní rizika sebou nese skupina, která je vysloveně závislá na OPL.

Zde se jedná zejména o heroin a amfetamin. Náklady na potřebné množství jsou tak vysoké, že není možné je hradit z jiných zdrojů než pocházejících z trestné činnosti.

V jednodušším případě si závislé osoby vydělávají na svou dávku prodejem OPL, jsou placeni v „naturáliích“. Velice běžná je u narkomanů homosexuální i heterosexuální prostituce, jsou snadnou kořistí pro pasáky a případně různé sexuální devianty, zejména pro pedofily.

Páchání násilné a majetkové trestné činnosti je dalším stupněm související trestné činnosti.

Od organizátorů obchodu OPL hrozí jiné druhy nebezpečí.

Jejich snaha o korupci policistů, dalších orgánů činných v trestním řízení pro ovlivnění vyšetřování, uložení trestu může snadno v případě neúspěchu přerůst v násilné projevy. Jejich oběti budou v první řadě svědci, ale ani násilí nebo vydírání policistů nebo pracovníků represivního aparátu se nedá vyloučit.

Zvyšuje se výskyt OPL i mezi policisty PČR. Policisté jsou sami konzumenty OPL a také se aktivně zapojují do trestné činnosti spojené s OPL.

V případě nasycení trhu hrozí ať již lokální potyčky mezi jednotlivými skupinami dealerů, a v horším případě válka mezi příslušníky různých etnik o odbytiště.

IX.

PROGNÓZA DALŠÍHO VÝVOJE

Na základě analýzy realizovaných případů, rozpracovaných věcí a získaných poznatků lze předvídat následující vývoj drogové scény v ČR do konce roku 2001 :

1. další nárůst počtu drogově závislých osob
2. přeskupování tzv. otevřených scén
3. další zvýšení konspirativnosti prodeje OPL
5. násilné řešení sporů o teritoria a sféry vlivu
6. narůstání snah o infiltraci do orgánů státní správy, respektive k vytvoření vlivných kontaktů a ovlivňování již tak negativní operativní situace - další tlak na legalizaci drog
7. budování a provozování velkých laboratoří na výrobu syntetických drog, zejména metamfetaminu
8. zvyšování počtu občanů ČR zapojených do mezinárodního obchodu OPL
9. nárůst úrovně zapojení občanů ČR do obchodu OPL i na mezinárodní úrovni

X.

PROBLÉMY V PRÁCI V OBLASTI BOJE PROTI DROGOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

National Focal Point

Kromě plnění úkolů vyplývajících z Národní strategie pro rok 2000 – 2004 plní Národní protidrogová centrála SKPV PČR zejména úkol při realizaci Národní bodu pozorování. Jedná se o společné analytické pracoviště PČR – NPC a protidrogového oddělení odboru boje proti podludnictví GRČ. Cíle tohoto společného pracoviště jsou následující:

- zaručit kompletní statistické zpracování všech záchytů OPL a realizovaných pachatelů
- odstranit zdvojení statistických výkazů

- zaručit kompletnost údajů u všech položek sledovaných EMCDDA
- odstranit možnou dvoukolejnost zpracovávaných případů
- zlepšit koordinaci spolupráce za zahraničím

Zdroje informací budou následující:

- centrální informační systémy provozované PČR
- centrální informační systémy provozované Celní správou ČR
- informační systémy jednotlivých zainteresovaných subjektů PČR
- jednotlivé útvary až jednotliví policisté PČR
- jednotlivé ICFS až jednotliví pracovníci Celní správy ČR
- Kriminalistický ústav P ČR jednotlivé OKTE správ krajů P ČR
- Ústřední celní laboratoř CS ČR
- Výpovědi jednotlivých pachatelů

Z takto získaných informací jsou plánované výstupy ze společného analytického pracoviště:

- Komplexní podklady pro hlášení EMCDDA a to:
 - statistika zadržených drog
 - statistika pachatelů
 - přehled o čistotě zadržených drog
 - přehled o cenách drog
- nestandardní statistické výstupy

V rámci plnění tohoto úkolu byla podána žádost o revokaci usnesení vlády. Byl vypracován projektový záměr na schválení DROGOVÉHO ANALYTICKÉHO FONDU. Je připravován nábor a vzdělávání budoucích pracovníků. Do resortu MV byly poukázány peníze na softwarový prostředek. Tenda na výběr cestou PHARE v dubnu 2002. Byla již realizovaná změna statistických položek.

XI.

CELKOVÉ VÝSLEDKY NPC

Realizace

V uvedeném období bylo uskutečněno NPC v ČR celkem 118 realizačních akcí, při kterých bylo obviněno 241 pachatelů, kterým bylo bezprostředně při realizaci sděleno obvinění celkem pro 480 drogových trestných činů, u většiny obviněných bude počet prokázaných skutků v průběhu vyšetřování narůstat. V rámci provedených akcí bylo zatčeno a obviněno 70 cizinců.

Zajištěno drog

V roce 2001 bylo v rámci činnosti NPC SKP P ČR provedeno 118 realizací, při kterých bylo realizováno 243 osob, z toho 70 cizinců, pro 631 trestných činů.

V průběhu roku bylo pracovníky NPC SKP P ČR zadrženo:

- 30 702 dávek heroinu
- 60 617 dávek metamfetaminu
- 0,5 kg amfetaminu
- 20 171 dávek kokainu
- 3,512 kg hašiše
- 0,171 kg marihuany
- 20 247 ks tablet extáze
- 1 kg modafenu
- 1,5 litru solutanu
- 17 laboratoří

Ve spolupráci se zahraničními partnery (Dánsko, Nizozemí) zadrženo v Nizozemí 25 kg hašiše.

V rámci společné pracovní skupiny Crystal (Bavorsko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko) a další spolupráce s BKA, ZKA, bylo zajištěno v SRN nejméně 8 kg metamfetaminu-crystal.

XII.

CELKOVÉ STATISTICKÉ ÚDAJE O DROGOVÉ SCÉNĚ V ČR ZA ROK 2001

Statistické údaje z oblasti výsledků potlačování nabídky omamných a psychotropních látek za celou Českou republiku, tedy za Policii ČR i za Celní správu ČR jsou uvedeny v následujících tabulkách a grafech.

Podle Českého statistického úřadu v roce 2000 :

- 15.000 uživatelů spotřebovalo při průměrné denní dávce 1 gramu 20% heroinu přes 5 tun této drogy
- 22.500 problémových uživatelů pervitinu spotřebovalo při průměrné denní dávce 0,6 gramu přes 3,5 tuny
- 1860 konzumentů při průměrné spotřebě 2,5 gramů kokainu měsíčně spotřebuje kolem 50 kg
- nepravidelný počet konzumentů LSD a dalších halucinogenů – odhaduje se na 6.540, kteří při užití jedenkrát za měsíc spotřebují kolem 80.000 dávek
- u taneční drogy extáze se odhaduje minimálně 5.820 uživatelů se spotřebou jedné tablety týdně, tedy celková spotřeba za rok je minimálně 300.000 tablet
- odhadovaný počet 250.000 konzumentů s průměrnou spotřebou 2 gramy týdně spotřebuje za rok asi 25 tun konopných drog.

Droga	Počet konzumentů	Cena na ulici (Kč za g, ks)	Průměrná spotřeba za rok (g, ks)	Hodnota konečné spotř /mil.Kč/
HEROIN	15 000	1.000	360	5 400
PERVITIN	22 500	900	180	3 645
KOKAIN	1 860	2 250	30	126
LSD/HALUCINOGENY	6 540	200	12	16
EXTÁZE	5 820	175	50	51
KONOPNÉ DROGY	250 000	250	100	6250
CELKEM	301 720			15 487

zdroj: Český statistický úřad

Tento finanční odhad vychází ze spodní hranice. Odhad HDP ČR za rok 2000 činí 1 959 mld Kč, spotřeba drog pak dosahuje 0,8% HDP.

V návaznosti na narůstající počet uživatelů drog ukazuje následující tabulka předpokládaný vzestup drogové kriminality.

Rok	zjištěno	Meziroční rozdíl	Rozdíl v %	Objasněno	Tj.%	Stíháno osob	Meziroční rozdíl	Rozdíl v %
1995	999	616	160,8	993	99,40	204		
1996	1592	593	37,2	1586	99,62	847	+643	315,2
1997	2404	812	33,8	2391	99,46	932	85	10,0
1998	4157	1753	72,9	4135	99,47	1124	192	20,6
1999	6100	1943	46,7	6063	99,39	1436	312	27,8
2000	3292	2808	54,0	2891	87,2	1412	24	1,8

zdroj: IKSP - Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality, Praha 2001

Latentnost

Podle odhadu expertů na drogovou kriminalitu je v současné době neodhaleno asi :

- 70-80% dovozu drog
- 70-80% tranzitu drog přes naše území
- 40-50% nedovolené výroby drog
- 50-60% nedovoleného vývozu drog (pervitinu)
- 80-85 nedovoleného obchodování s drogami
- 70-80% nedovoleného držení drog pro vlastní potřebu

zdroj: IKSP - Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. 2001

DROGY A NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ - NARCONON

Miloš VANĚČEK

V listopadu 1998 proběhl v Praze seminář, který seznamoval přítomné se základní charakteristikou organizace NARCONON a možností využití jejího Protidrogového vzdělávacího programu a Rehabilitačního programu pro Českou republiku.

HISTORIE ORGANIZACE NARCONON.

Narconon vznikl v Arizonské věznici v roce 1966. založil ho William Benitez, který si v té době odpykával již několikátý trest. Byl dlouhodobě závislý na heroinu, a tak i přes své pokusy vrátit se k normálnímu životu, nakonec vždy propadl znovu drogám a pod jejich vlivem se opět dostal do vězení.

Protože skutečně toužil po klidném životě na svobodě, studoval knihy o sebezdokonalování, zkoušel skupinovou terapii, zkrátka vše, co mu bylo dostupné. Každý z těchto pokusů nakonec selhal. Až se dostal ke knihám L. Ron Hubbarda. Metody objevené a popsané tímto vědcem a humanistou přinesly Benitezovi vytouženou svobodu. Zbavil se drogové závislosti navždy a zdokonaloval se ve svých schopnostech, potřebných ke zvládnutí běžného života.

Benitez však chtěl pomoci i svým spoluvězňům, a tak si vyžádal svolení od ředitele věznice a začal s rehabilitačním programem pro dalších 20 vězňů. Záhy se tato skupina rozrostla na 160 a poté do dalších věznic po celých Spojených státech.

V roce 1972 Benitez zahájil činnost prvního pobytového rehabilitačního centra pro lidi, kteří začali své léčení ve vězení, a také pro veřejnost.

V roce 1998 měla organizace Narconon 50 protidrogových vzdělávacích a rehabilitačních center ve 20 zemích světa.

Narconon Protidrogový vzdělávací program byl jako účinný a prospěšný uznán v USA v roce 1979. V té době pracovníci Narconon Protidrogových rehabilitačních center zareagovali na zvyšující se nebezpečí drogové závislosti ohrožující děti a mládež. Na základě praktických zkušeností a výsledků léčby a také na základě znalostí studijních a komunikačních metod vyvinutých L. Ron Hubbardem, které se osvědčili jako funkční, vznikl NARCONON Protidrogový vzdělávací program.

Lafayette Ronald HUBBARD

Syn námořního důstojníka Harryho Rosse Hubbarda a učitelky Ledory May se narodil 13.3. 1911 ve městě Tilden v Nebrasce (USA). To je jediná informace, na níž se bez výhrad shodnou jak scientologové i nezávislí autoři. Pohledy na L. Rona Hubbarda, scientology zkracováno na Ron či LRH, i na jeho dítku – Dienetiku a Scientologii – lze zásadně rozdělit do dvou nesmiřitelných proudů. Ze strany scientologů jde o naprostou, nekritickou oslavu kultu osobnosti LRH a jeho díla. Nezávislí vědci a badatelé Hubbarda většinou častují výrazy typu snilek, šarlatán nebo podvodník, jeho metody pak hodnotí jako pseudovědecké, neetické a škodlivé. Střety zastánců obou vyhraněných názorů pravidelně vyúsťují do soudních sporů, občas do mezinárodních skandálů. Scientologové s nelibostí nesou zveřejnění tajného dopisu, v němž LRH instruoval své nejbližší podřízené: „Nepřítel (lovná zvěř) může být připraven o majetek nebo poškozen jakýmkoli způsobem, každým scientologem, aniž by byl dotyčný scientolog

PROTIDROGOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NARCONON V ČESKÉ REPUBLICE

Občanské sdružení NARCONON vzniklo v České republice v roce 1998. je součástí mezinárodní organizace NARCONON INTERNATIONAL, která využívá ke své práci filozofie a vědeckých výzkumů vědce a humanisty L.Rona Hubbarda a v České republice působí zatím v oblasti prevence.

Projekt přednášek organizace NARCONON v České republice lze rozdělit do čtyř částí.

a) vliv drog na lidský organismus

Zde jsou předávány informace, které vycházejí z třicetileté praxe při rehabilitaci drogově závislých a také z neustále probíhajících výzkumů mezinárodního týmu specialistů.

Zde je základní informací fakt, že se mikroskopické částice drog a jiných chemických látek ukládají do podkožního tuku a při zvýšené fyzické námaze, kdy se spaluje více energie a také tuku, dochází k jejich zpětnému uvolňování do krevního oběhu. Toto má za následek především abstinenční příznaky u jedince, který následně velmi těžko odolává potřebě znovu si vzít drogu, jakkoliv byl předtím pevně rozhodnutý s fetováním přestat.

Cílem této části je dát posluchačům jasné informace o tom, že jakákoliv droga s sebou přináší riziko poškození jejich fyzického zdraví a vzniku závislosti. Tak by mělo dojít k objasnění dopadů okolo marihuany, o které lze slyšet i takové názory, že je méně škodlivá než kouření a podobně.

b) vliv drogy na lidskou mysl

Tato část objasňuje, jak pracuje mysl, jaké jsou její části a jak do její činnosti zasahuje droga.

Cílem této části je, aby posluchači pochopili, že jim droga může vzít schopnosti jasně uvažovat a že jim po nějakém čase znemožní studium a rozvoj osobnosti. Jasně řečeno: drogy v konečném důsledku přinášejí úpadek intelektu jedince.

c) vliv drogy na osobnost jedince

V této části je posluchačům objasněna podstata emocí. Dozvědí se, že jejich emoce jsou něco, co oni sami mohou pomocí vlastní vůle ovlivnit. Například vypořádat se svým žalem nebo strachem tak, aby situaci zvládli a ne před ní utekli k drogám nebo alkoholu.

Běžně jsou totiž emoce považovány za stav, který nelze svévolně změnit a proto často vedou nechtěné

kázeňsky trestán. Nepřítel může být podváděn, veden k soudu, obelhán nebo zničen.“

DIANETICKÝ ZÁZRAK

Mohutná erupce, jícen sopky chrlí oheň a lávu, emotivní fantasy přebal knihy Dianetika–moderní věda o duševním zdraví naznačuje, jakou revoluci v psychologii a medicíně L.Ron Hubbard asi zamýšlel. Jenže stejně jako obal i obsah práce se ukázal prázdnou fantazií. Psycholog Jiří Růžička v recenzi Dianetiky uvádí: „Hubbard evidentně přejal a přeformuloval Freudův „topografický“ a „strukturální“ model, aniž by k němu uvedl jediný odkaz. Totéž udělal i s kybernetikou, darwinismem, s teorií lidské paměti“. Podle Růžičky je dianetika zpotvořenou psychoterapií. „LHR ukázal, kam vede polovzdělanost, pseudovědeckost, jak vypadá šptná a svévolná diagnostika a manipulace s klienty a pacienty. Dianetika se neuchytila proto, že v ní o žádnou léčbu nejde“.

U nás se tento „trhák“ stal brzo po vydání v roce 1997 ležákem a je nabízen ve výprodeji zlevněných knih.

Roku 1954 založil Hubbard první scientologickou církev v Los Angeles. Ve druhé polovině šedesátých let zakoupil tři škunery,

pocity (např. nudy, bolesti, strachu, žalu nenávisti) k úniku do světa iluzí vyvolaných drogami. Prvních několik dávek, které s sebou často přinášejí pouze pozitivní reakci: falešnou veselost, pocit odhodlanosti zvládnout cokoli, nadměrné množství vitality, mohou v jedincích, kteří nevědí, co se ve skutečnosti odehrává, vyvolat pocit, že jim žádné nebezpečí nehrozí: „Vždyť mohou přestat kdykoliv a cítí se báječně“. Bohužel riziko závislosti nebo předávkování se neohlašuje předem a poté je už většinou těžké vrátit jedinci jeho zdraví a rovnováhu.

Účastníci přednášky mají možnost seznámit se s emoční škálou a sami si projít její základní stupně.

Cílem této části je, aby si posluchači uvědomili, že situace, kdy se cítí například sklíčení, unudění, smutní nebo podráždění, lze zvládnout, když sami budou chtít. Že je to záležitost jejich vůle a snahy najít řešení, nikoliv v pokusu utéct před vzniklým problémem nebo nechtěnými emocemi.

Po přednášce by měli mít představu o tom, že člověk tvoří hezké věci a je šťastný ve chvílích, kdy se pohybuje v horní poloze emoční škály (tj. silný zájem, radost, nadšení...) a tam, že se člověk dostane pouze tehdy, když je plně v přítomnosti a dokáže pohodlně vnímat vše, co se okolo něho děje, což po požití drog není možné, protože drogy způsobují pravý opak: činí člověka méně schopným vnímat přítomnost takovou jaká je. Vzniká osobnost vytvořená drogami, která je jen málo podobná té, kterou člověk byl před tím, než se stal závislým.

d) základní principy zvládání života

Tato část vychází z Hubbardovi filozofie uplatňované především na kurzech, které jsou součástí Rehabilitačního programu NARCONON a které pomáhají lidem závislým na drogách docílit změny ve svém životě – to je začít řešit svou životní situaci, neutíkat před problémy, které přijdou. Stát se více etickými, naučit se bez potíží komunikovat se svým okolím. Pohodlně snášet a zvládat to, co život přinese.

Cílem je, aby účastníci přednášky pochopili, že štěstí a úspěch jsou výsledkem často tvrdé práce, především na sobě. Měli by být srozuměni s faktem, že se na cestě za svými cíli je potkají překážky, které musí překonat a že život je právě o tom.

Hubbardova definice štěstí:

Překonávání známých překážek ke známému cíli a přechodné rozjímání o radosti nebo dopřávání si radosti.

nalodil se na Apollo a přesunul svůj velitelský stan do mezinárodních vod. V roce 1975 Apollo zakotvilo na Floridě u města Clearwater, odkud LHR dále ovládal svými „etickými“ institucemi „církev“, která za uplynulých 20 let expandovala do 52 států. Kázeňské a „etické“ prohršky trestal Hubbard Nuceným programem rehabilitace. Trest si provinilci odpýkali otročinou na flotile nebo scientologických pozemcích. Nad železnou disciplinou bděla propracovaná struktura tzv. etických komisařů a tajná scientologická policie. Světu utajený totalitní systém si ovšem „věřící“ budují také sami. Při pročišťování auditingem na sebe pacient vypoví všechny tajné poklesky a špatnosti a auditor (terapeut) je nelitostně archivuje. V případě „problémů“ lze pak minulé „hříchy“ použít k vydírání.

L.Ron Hubbard zemřel 24.1. 1986 na svém ranči v Kalifornii.

REHABILITAČNÍ PROGRAM NARCONON

NARCONON Protidrogový rehabilitační program nepoužívá žádných náhradních drog či léků, které by měly klientovi usnadnit léčbu. Pro úspěšné zvládnutí všech nežádoucích a nepříjemných projevů, které při překonávání abstinčních příznaků a v průběhu detoxikace přijdou, jsou používány speciální cvičení, která pacientovi přinášejí úlevu.

Tímto způsobem je zajištěno, že klient NARCONON centra nevymění pouze jednu závislost za druhou, ale skutečně je po skončení léčby osvobozen od fyzických i psychických útrap, které by ho mohly znovu vrhnout zpět do závislosti.

Cílem je, aby po skončení programu jedinec plně rozhodoval o svém životě a byl ochoten a schopen nést za své činy odpovědnost.

Jednotlivé kroky rehabilitačního programu NARCONON.

Tyto kroky následují po lékařském vyšetření, kdy je ověřeno, že osoba je schopna se programu zúčastnit.

1. TĚLESNÉ OSVOBOZENÍ OD DROG

O osobu, zbavující se závislosti na drogách nebo alkoholu, se pověřený pracovník stará 24 hodin denně. Pomáhá urychlit celkový proces a překonat nepříjemné syndromy vykonáváním lehkých cvičení, která výrazně zmírňují jeho nepříjemné tělesné a duševní stavy v průběhu abstinence.

2. ZÁKLADNÍ KOMUNIKAČNÍ CVIČENÍ

Tento kurz je složen z cvičení a dalších praktických kroků, které umožňují klientovi zvýšit jeho schopnost bez obtíží vnímat situace ve svém životě, komunikovat a zvládat problémy v životě pomocí komunikace. Jiným slovy, tato cvičení pomohou jedinci postavit se ke svým problémům čelem, pojmenovat je a mluvit o nich s cílem je vyřešit.

3. ZBAVENÍ SE JEDŮ A ŠKODLIVÝCH LÁTEK V TĚLE

Tento tzv. detoxikační program umožňuje zbavit se drog a jiných toxických látek, které se usadily v těle, a je únikem na poli drogové rehabilitace. Skládá se ze tří částí:

- a) tělesný pohyb
- b) pocení v sauně
- c) speciální výživa

Purifikační program

Způsoby, kterými scientologové hledají nové členy jsou různé. Jedním z těchto způsobů je i **PURIFIKAČNÍ PROGRAM**. letáčky zvoucí na tento program se svého času objevily i v Praze. Při návštěvě pražského Dianetického centra je první věcí, se kterou se zájemce setká, vyplnění tzv. **Oxfordského testu osobnosti**. Pravdivým vyplněním tohoto testu, který má údajně odhalit skryté duševní schopnosti, dá člověk scientologům do rukou důvěrné informace o sobě, které lze velmi snadno zneužít.

Podstatou purifikačního programu je pobyt v sauně, běhání a užívání speciálních vitamínů, které jsou schopny škodlivé látky z těla uvolnit. Přitom se prý často stane, že si člověk „znovu prožije“ různá traumata, která ho postihla, když se s chemikáliemi a škodlivými vlivy setkal.

Purifikační program stojí 25.000,-Kč. Pokud na něj nemáte, stačí když vstoupíte do Mezinárodní asociace scientologů a získáte 10% slevu. Asociaci jde o to, aby na světě nebyly války, drogy a podobné věci. Roční členství v ní stojí 200 dolarů, ale je to výhodné, protože získáváte slevu na všechny scientologické knihy, kurzy a podobně.

Výsledkem tohoto očištného programu je absolutní očištění od touhy po drogách.

4. STUDIUM KURZŮ, KTERÉ ZVYŠUJÍ SCHOPNOSTI JEDINCE ZVLÁDAT SVŮJ ŽIVOT A ZNOVU SE ADAPTOVAT DO SPOLEČNOSTI

A. ZLEPŠENÍ SCHOPNOSTI STUDOVAT

V této části se člověk seznamuje se základními bariery při studiu s tím, jak je efektivně a snadno odstranit a dosáhnout tak kvalitního výsledku studia. Tato část studia zabezpečí, že klient bude schopen pohodlně zvládnout následující studium a dokáže pak získané vědomosti uplatnit ve svém životě.

B. KOMUNIKAČNÍ KURZ

Studium a cvičení v této části zvyšují schopnosti sebekontroly a adaptability mezi lidmi ve svém okolí. Obnovuje schopnosti jedince přiměřeně reagovat na události, které přicházejí bez velké námahy a vynaloženého úsilí.

C. KURZ POROZUMĚNÍ SVÉMU CHOVÁNÍ A ORIENTACE V CHOVÁNÍ OKOLÍ

Tento kurz je zaměřen na vypořádání se jak s vlastním jednáním, tak s jednáním druhých vůči sobě samému. Výsledkem je výběr opravdových přátel a porozumění vlivům, kterým je osoba ve svém okolí vystavena.

D. KURZ OSOBNÍ HODNOTY A INTEGRITY

Tato část se věnuje osobní integritě (harmonii) a etice. Zvyšuje pocit zodpovědnosti vůči vlastním chybám a vůči svému životu.

E. JAK ZLEPŠIT STAVY V ŽIVOTĚ

Jak napovídá název – zde se osoba naučí jak zlepšit svůj život. Osoba zhodnotí svou současnou situaci v různých oblastech svého života: rodina, přátelé, povolání atd. Na základě, co se naučí v kurzu, je pak schopná dané situace zvládnout a pokračovat v jejich optimalizaci.

F. KURZ CESTA KE ŠTĚSTÍ

Zde se jedinec seznámí s nenáboženským kodexem chování, který mu umožní lépe se vyrovnávat s minulostí, přítomností a budoucím chováním a znovu obnoví jeho morální vnímání.

Co na to odborníci

Psycholog Evžen Klouček ze střediska DROP-IN označil purifikační kúru za manipulaci. „K tomu, že člověk začne brát drogy, většinou vedou hluboké psychické příčiny. Představa, že je lze odstranit třítydenním saunováním, je nesmyslná. Purifikace, tak jak je v příručce popsána, navíc nevede k osvobození, ale k tomu, aby se člověk stal scientologem. Je to jen náhrada jedné drogy za jinou.“

5. UKONČENÍ PROGRAMU A VYTVOŘENÍ PLÁNU NA DALŠÍ OBDOBÍ KLIENTOVA ŽIVOTA

Klient Rehabilitačního programu NARCONON před jeho ukončením vytváří spolu s pracovníkem NARCONON Centra osobní plán, jež je sestaven z jednotlivých kroků, které musí splnit ve svém osobním životě a dodržet vzhledem k svému okolí, aby se skutečně mohl vrátit do normálního života.

Toto je poslední a nezbytný krok k tomu, aby jedinec odešel z programu vybaven potřebnými „nástroji a schopnostmi“ pro to, aby mohl úspěšně zvládnout svůj další život.

Díky plánu, o jehož plnění (dobrovolně) informuje pracovníky centra NARCONON, je zajištěno, že jedinec nepřeruší kontakt s rehabilitačním centrem a v případě potřeby mu je poskytnuta opora či povzbuzení. Organizace NARCONON díky tomu také vidí, jak je její program úspěšný.

Toto je seznam kroků programu NARCONON, pomocí kterých dosahuje výsledku:

Člověka produktivního a etického, osvobozeného od drogové závislosti.

TRESTNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA DROGOVÉ PROBLEMATIKY

Miloš VANĚČEK

Až do počátku 17. století používali Číňané opium především při přípravě dortů ke slavnostním příležitostem a jako lék. Teprve nástup tabáku vyvolal náhlý zájem o kouření opia. Když bylo kouření tabáku v 15. století objeveno, získalo velkou popularitu mezi námořníky a ti tento zvyk pak vyvezli do Číny, Indie, Japonska a Siamu (Thajsko). V Číně se kouření rozšířilo natolik, že roku 1644 vydal císař Tsung-chen na tabák zákaz, a následkem toho se lidé přeorientovali na opium. Ještě před koncem století brala tuto drogu asi čtvrtina obyvatel. Tak velkou poptávku nemohla uspokojit místní sklizeň, a tak se britská Východoindická společnost rozhodla pro tento lukrativní obchod.

Srpen 1816. Přístav Macao. Sira Walpola, jednoho z vysokých anglických hodnostářů Východoindické společnosti* přivedli do tohoto přístavu velice naléhavé záležitosti, z nichž nejzávažnější je zákaz obchodu z opiem, vydaný čínskými vládci „říše Středu“. Je vážné nebezpečí, že se anglicko-čínský konflikt vyhročí, poněvadž obě strany sveřepě hájí své stanovisko. V sázce je opium a v té době je právě opium nejdůležitějším zdrojem příjmů Východoindické společnosti.

Sir Walpole svolal ihned poradu. „Nemůžeme a nebudeme se moci řídit čínskými zákony, ale svými zájmy“, vmísil se ho hovor sir Walpole. „Na morálce nelze stavět stát“, pokračoval sir Walpole a Russel mu horlivě přitakával. „Nakonec záleží jedině na Číňanech, jestliže bude zničen náš obchod s opiem. Kéž by začali kouřit. Mají jinou mentalitu. Ale proč ne? Stamiliony lidí žvýkají betel, další miliony koku, v Africe mají kolové ořechy, orientálci kouří hašiš, v archipevalu se pije kawa a u nás doma alkohol. Život na zemi je zřejmě příliš fádni. Ale buď jak buď, těžko by někdo mohl chtít od nás, největších podnikatelů s omamnými jedy všech dob, abychom si najednou navlékli šat pokání a kázali jako misionáři proti sobě samým“. Slova nesouhlasu umlčel sám sir Walpole. „Přeceňujete lidské svědomí. Do války, která jednou přijít musí, protože teprve dobytí jižní Číny nám vynese plný zisk, do této války ještě uplyne nějaký čas. Ale právě v těchto dnech začne nová obchodní sezóna a do té doby se musíme rozhodnout, jaké stanovisko zaujmeme. Nesmíme se vzdát jediné pozice, ale naopak musíme rozšířit bez odkladu a bez milosti ty, které držíme“.

V závěru se Walpole zmínil o konkrétních opatřeních na zastrašení Číny. „Společnost vyzbrojí nejen lodí s opiem, ale pošle sem ze Singapuru válečné loďstvo...“

Na počátku 30. let devatenáctého století dodávala Společnost opium v hodnotě 1 milionu liber ročně, a získávala tak šestinu svého ročního příjmu z Indie. Největší část opia pak britští a američtí obchodníci pašovali kantonským přístavem do Číny. Až roku 1839 přijaly čínské úřady opatření, aby příliv nelegálního opia zastavily.

Čínská vláda ke splnění tohoto úkolu jmenovala komisaře Lin Tse hsu a ten po několika počátečních neúspěších v březnu 1839 úspěšně zajistil a zničil zásilku 1 000 tun opia. V důsledku toho došlo k menším nepokojům, přístav Kanton byl pak pro Brity uzavřen, aby se zamezilo dalšímu dovozu drogy. Tím se nálady dále vyostřily a zazněly první výstřely, v listopadu 1839 začala první opiová válka.

**Východoindická společnost měla monopol na obchodování s Čínou. Dovážela z Číny čaj, hedvábí a jiné zboží, za které platila stříbrem. Nakonec Angličané začali od konce 18. století do Číny místo stříbra dovážet opium. Když čínský císař dovoz opia zakázal, začali je Angličané pašovat. Roku 1800 se dovezlo do Kantonu 2000 beden opia, tj. 120 tun, roku 1824 již 12 639 beden. Když zvláštní císařův pověřenec zabavil přes 20000 beden s opiem, vyslala Británie válečné lodi, které Kanton bombardovaly a v únoru 1840 Velká Británie zahájila proti Číně válku.*

Opiové války.

Souhrnné označení tří válek v Číně, jež vypukly v důsledku snah evropských mocností o proniknutí do Číny.

1. 1839 -1842, když zničily čínské úřady zásoby pašovaného opia, zahájilo britské loďstvo palbu na Kanton a britská vláda žádala náhradu škody a povolení obchodu. Britové obsadili mimo jiné Hongkong, Jang-c'ťiang. Čínská vláda pak podepsala tzv. nankingskou smlouvu 1842 (otevření pěti čínských přístavů britskému obchodu a britská správa Hongkongu. Podobné smlouvy vnutili Číně později i Francie, USA a Rusko.

2. 1856 -1858, incident s pašeráckou džunkou (s britskou vlajkou) byl záminkou k ostřelování Kantonu, Britové s francouzskou pomocí zahájili vojenské operace na podzim 1857, po dobytí Kantonu, Tchien-ťinu a dalších měst čínská vláda opět kapitulovala a podepsala ještě dalekosáhlejší koncese.

3. 1859 - 1860, snaha evropských mocností proniknout do Pekingu vyvolala nový konflikt. Čína se pokusila zastavit postup britsko-francouzských jednotek na Peking, ale byla poražena. Obsazen Peking, vydrancován a zapálen císařský palác.

Po porážce v opiových válkách byla kdysi mocná Říše středu zasažena rostoucím rozkladem. V roce 1850 v Číně navíc propuklo rozsáhlé tchajpchingské povstání, které zmítalo zemí po čtrnáct let. Podle střízlivých odhadů při něm zahynulo dvacet až třicet miliónů lidí. Vzpomínka na porážku v opiových válkách ovlivnila myšlení řady generací Číňanů. Drogy se v čínské společnosti uplatňovaly na každém kroku v měřítku, jaké dějiny nepoznaly. Dýmka s opiem se stala měřítkem úspěchu. Bohatí rodiče ji vnucovali dětem, aby sousedé viděli, že si to mohou dovolit. Spolknutí velké dávky opia se stalo rozšířeným způsobem sebevraždy. Desetitisíce kuliů živořily a strádaly na okraji společnosti, protože si nedokázaly odepřít svoji pravidelnou dýmku.

Když nedokázala zastavit narkomanií silou, pokusila se císařovna Chi -si vnucené zlo alespoň zmírnit a udržet vzácné stříbro v zemi. (Této císařovně je mimochodem připisováno i vyšlechtění světoznámé rasy pekingských palácových psů). Od roku 1860 začali se vzrůstajícím úspěchem sít mák rolníci v hornatých provinciích S čchuan a Jün-nan, vhodných svými přírodními podmínkami k pěstování opiového máku. V roce 1875 už kvetly květy máku v Jün-nanu na třetině orné půdy. Počátkem dvacátého století dokázala Čína vyprodukovat 22 tisíc tun vlastního opia. Mohla se tak ničit sama.

V letech 1894 -1895 prohrává Čína válku s Japonskem. O čtyři roky později potlačují Angličané, Američané, Rusové, Francouzi a Japonci boxerské povstání, zaměřené proti cizincům. Svůj název získává povstání podle sevřené pěsti, kterou rebelové přijali za svůj znak. Interventi nepotřebují k dobytí Pekingu ani zvláštní expediční sbor, postačují posádky lodí zakotvených u čínských břehů.

Jednotliví císařští úředníci se snaží čelit rostoucímu úpadku zoufalými způsoby. Generál Cao Cung-tang dává narkomanům odříznout rty, aby už nikdy nemohli sevřít dýmku. Ani tyto radikální metody nedokážou nárůst opiomanie zastavit.

Drogy není nikdy možné udržet pouze v hranicích jediného, i když třeba obrovského státu. Jako epidemie překračují hranice, zachytávají do svých tenat stále větší množství lidí. Ani čínský opiový boom proto nezůstal bez odezvy v zahraničí. Drogy se postupně šířily i do dalších zemí asijského regionu.

Drogy však neničily pouze Asiaty. Opiomanem byl např. slavný ministr Ludvíka XIII. kardinál Richelieu, který tvrdil, že opium užívá tak často proto, protože mu pomáhá tišit bolesti, působené žaludečními vředy. Byla to opět Velká Británie, která díky svým kontaktům s Indií musela jako první země Evropy čelit módní drogové vlně. Opium zde proniklo z přístavních brlohů do nejvybranějších salónů. Mezi nejznámějšími jedlíky opia - nikoliv

kuřáky - je možné jmenovat lorda Erskina (1750-1823), člena parlamentu a lorda kancléře, vikomta Henryho Sidmoutha Addingtona, britského ministerského předsedu v roce 1801, člena parlamentu a významného bojovníka proti otroctví Williama Wilberforce, sira Jamese Mackintoshe, poslance britského parlamentu a autora díla *Vindiciae gallicanae*, mistrné apologie francouzské revoluce, vydané v roce 1791, za kterou ho francouzské Zákonomádné shromáždění jmenovalo čestným občanem Francie. Mezi vysokými příslušníky duchovního stavu užíval opium např. Isaac Milner, děkan z Carlisle, ze spisovatelů Samuel Taylor Coleridge a zvláště Thomas de Quincey, který sám sebe prohlásil za "papeže opia". Své zážitky z opojení drogou Quincey popsal ve slavné "Zpovědi anglického jedlíka opia".

Opium se šířilo nejenom mezi anglickou "gentry" ale proniklo i do dělnických vrstev. Quincey ve své "Zpovědi" poskytuje poměrně přesné údaje o tomto pronikání: "Tři vážené lékárny v Londýně mi nabídly a prodaly několik grainů (1anglický grain je 64,6 mg) opia. Množství jedlíků opia bylo obrovské a bylo obtížné rozlišit od sebe osoby, které tento jed užívaly z nezbytnosti od těch, které ho kupovaly s hříšným záměrem jež v nich každého dne vyvolával výčitky".

Na rozdíl od Angličanů, kteří opium jedli jako Indové, Francouzi tuto drogu po vzoru národů Dálného Východu kouřili. Do Francie tento zvyk přinesli lodníci ze zámořských lodí. Víceméně tajné kuřárny opia fungovaly kolem roku 1840 v Paříži a ve velkých přístavech jako byly Le Havre, Bordeaux či Marseille. Podobná byla situace i v holandských přístavech Amsterdamu a Rotterdamu.

Francouzští spisovatelé té doby otevřeně opěvovali účinky opia na jejich tvorbu. Na počátku našeho století již bylo v zemi několik tisíc kuřáků opia. Magazín *Petit Journal* tomuto problému proto v roce 1903 věnoval celou barevnou stránku, nadepsanou titulkem: "Nová neřest: kuřáci opia ve Francii". 3. října 1908 francouzská vláda zvláštním dekretem zakázala dovoz opia do Francie a jeho prodej. Bylo však už příliš pozdě. Drogy zde zapustily příliš silně své kořeny.

Prognózy obhájců obchodu s opiem se tedy nepotvrdily. Představy Britů a Francouzů, že jejich vlastní země nemohou být drogami zasaženy, se ukázaly jako zcela mylné. Drogy nezůstaly pouze asijskou záležitostí. Jejich kouzlu teď propadali i Evropané. Drogový problém ve své masové podobě se tak osudovou spirálou vrátil tam, odkud vzešel. S exporty opia do Číny si mocnosti zároveň vytvářely podhoubí svých vlastních budoucích problémů s drogami. A nejsou to problémy nijak malé.

První vystěhovalci z Číny - či přesněji řečeno první poutníci za obživou - mířili do jihovýchodní Asie. Ovšem s objevením zlata v Kalifornii v roce 1848 se jejich přirozeným cílem stalo západní pobřeží Spojených států amerických.

Imigranti, kteří vystoupili z lodí na kalifornském pobřeží, byli členy společnosti, kde bylo kouření opia běžnou denní záležitostí, opiová doupata veřejnou institucí. Nadto, převažující většina imigrantů přicházela z oblasti kolem Kantonu, tedy regionu, který měl dlouholetou tradici v pašování opia. Jednalo se o nejvýznamnější vstupní bránu pro drogy před rokem 1842. Své zlovyky i znalosti si nově příchozí přinášeli s sebou. Po dvacet let, zhruba od roku 1850 do roku 1870, bylo užívání opia v Americe čínskou záležitostí. Hlavním důvodem této skutečnosti byla mimořádně silná izolace - fyzická, kulturní i psychická - čínské komunity od okolního světa. Protože se Číňané v Americe považovali spíše za dočasné hosty, neměli ani zájem splynout s okolím.

I v Americe 19. století se však jako mnohokrát předtím i potom potvrdila skutečnost, že drogy snadno překonávají etnické, kulturní či sociální hranice. Spojovacím článkem, který vybudoval most mezi bílou a žlutou Amerikou se stalo podsvětí.

Prvním bělochem v Americe, který kouřil opium údajně jistý Clendenyn. Do světa drogových vizí vstoupil roku 1868 v Kalifornii. V osmdesátých letech minulého století byla již opiová doupata k nalezení prakticky ve všech větších amerických městech. Explosivnímu

nárůstu užívání drog v USA v letech 1865 až 1895 rovněž nepochybně přispěla válka Severu proti Jihu. Vojáci, léčící se ze zranění v poli byli rutinně omamováni opiem, stejně jako jejich kolegové, trpící průjmy či malárií. Vydávání opiových přípravků bylo přitom značně živelné. I když si zraněný tuto závislost nevypěstoval, byl už seznámen s účinkem drog a v dekadentních letech následujících po skončení konfliktu snáze propadl jejich kouzlu. Opium tak dobylo nejen Jihoasijské souostroví, ale i celé čtvrti v Evropě, hlavně v Anglii a Francii a v mnoha městech v USA.

PRVNÍ KROKY

Od roku 1905 bylo však ještě do Číny dováženo velké množství morfinu. Čínská vláda, která se vlastně stále bránila zhoubnému kouření a dovozu a produkci opia vydala 20. září 1906 antiopiový edikt, kterým chtěla čelit jednak šíření makové kultury a také kouření opia v Číně. Podle tohoto ediktu mohly být pozemky na nichž byl vyset opiový mák zabaveny, všichni kuřáci byli sepsáni a nikdo nesměl začít znovu s kouřením opia. Úředníci a zaměstnanci, kteří s kouřením do určité doby neskončili, mohli být propuštěni. Nové obchody s opiem se nesměly zřizovat a dosavadní mohly být zavřeny, pokud se neprokáže, že se prodej opia každoročně snižuje. Opiové kuřárny byly zavřeny.

Současně byla uzavřena smlouva s indickou vládou, podle které měl být od roku 1908 snižován dovoz opia vždy o jednu desetinu ročně. Tím měl být dovoz během deseti let úplně skončen. V roce 1908 také vláda USA zakázala používání opia na Filipínách k jiným než léčebným účelům.

Edikt z roku 1906, který byl vůbec prvním historicky známým legislativním krokem, vytvořil podmínky pro svolání první mezinárodní konference o narkotických drogách. Tu svolal v roce 1909 americký prezident Theodor Roosevelt do Šanghaje. Šanghajská komise, za předsednictví Američana, pravcového reverenda Charlese H. Brenta, episkopálního biskupa Filipínských ostrovů, přijala 9 rezolucí pojednávajících o různých aspektech problémů opia. Snahy o řešení se týkaly výlučně opia a jeho derivátů, nebralo se v úvahu mezinárodněprávní řešení ostatních drog vyrobených přirozenou cestou a zejména drog vyrobených umělou cestou, tj. synteticky. Ve svých rezolucích komise naléhala na postupné potlačení kouření opia a doporučila opatření směřující k zastavení podlounictví s drogami, zejména pak zákaz jejich exportu do teritorií, která jejich dovoz nepřipouštěla ani legální cestou. Byla vypracována výzva k vládám majícím zahraniční koncese a kontrolujícím území vyňatá z pravomocí čínské vlády (například diplomatické a cizinecké čtvrti v Šanghaji), v níž se požadovalo, aby podnikly různá opatření směřující ke spolupráci s čínskou vládou.

Komise důrazně naléhala na vlády, aby uskutečnily drastické kroky ke kontrole výroby a distribuce morfinu a jiných derivátů morfia.

Ačkoli komise nezaložila žádné obligatorní závazky pro zúčastněné státy a neměla vliv na jejich vnitrostátní legislativní úpravu, její historická úloha byla splněna tím, že naznačila zaměření pro budoucí akce podobného druhu.

HAAGSKÁ KONVENCE 1912.

Na základě Šanghajské komise se Spojené státy snažily svolat druhé zasedání, které by mezinárodní smlouvu připravilo. Po mnohém přesvědčování a opakovaných nezdarech souhlasilo Holandsko, na žádost Ameriky, že uspořádá v prosinci 1911 Mezinárodní konferenci o opiu v Haagu. Předsedou byl opět zvolen biskup Brent, vedoucí americké delegace.

a po úskalích debaty a kompromisech podepsali delegáti 23.ledna 1912 Haagskou dohodu o opiu. Název byl poněkud zavádějící, smlouva požadovala také kontrolu nad kokainem. Americký a italský návrh, aby zahrnovala i hašiš, byl zamítnutý.

Konvence se vyhlásila tak, že podle ustanovení článku 295 mírové smlouvy versailleské, její ratifikaci jménem republiky Československé nahradila ve všech směrech československá ratifikace mírové smlouvy versailleské*. Mezinárodní působnosti pro republiku Československou nabyla tudíž předmětná konvence přes ustanovení svých článků 23 a 24 již 10. ledna 1920 a 24. března 1922 byla vyhlášena ve Sbírce zákonů a nařízení č. 159/1922 Sb.

* Na mírové konferenci v Paříži podepsaly vítězné dohodové mocnosti Pakt Společnosti národů, organizace pro mezinárodní spolupráci, jež měla v budoucnu zabránit ozbrojeným konfliktům. Potřeba takové organizace se ukázala v průběhu první světové války. Vlivné kruhy USA a Velké Británie žádaly posílení mezinárodní spolupráce. Tuto myšlenku zastával především americký prezident Woodrow Wilson.

Pakt Společnosti národů předcházel pařížským mírovým smlouvám. Pařížské mírové smlouvy kodifikovaly nové politické uspořádání světa, zatímco Společnost národů měla garantovat mír a bezpečnost. Členové Společnosti se zavazovali k vzájemné pomoci v případě napadení, k omezení zbrojení a otevřené diplomacii. V případě mezistátních konfliktů se měli podřídit rozhodnutím Mezinárodního soudního dvora v Haagu.

FATÁLNÍ NÁSLEDKY UŽIVATELŮ OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK

Jaroslav Šejvl – SKPV S. hl. m. Prahy

Vše, co je v této publikaci uvedeno a není citací z odborných publikací, zákonů, jiných právních norem, či případně není jinak pokryto autorským odkazem, je výhradně mým osobním a právním názorem na věc, a není tedy v žádném případě závazné či směrodatné. Tyto mé názory vycházejí z mé osobní praxe, z mých zkušeností a dojmů, a v žádném případě si nekladou za cíl být těmi správnými a jednoznačnými.

Současně bych chtěl touto cestou poděkovat plk. JUDr. Miroslavu Borníkovi, pplk. prof. PhDr. Jiřímu Strausovi, CSc. a npor. Miloši Vaněčkovi za motivaci, kritiku a trpělivou pomoc ve spleťtých cestách protidrogové práce.

1. ÚVOD

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné¹. Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá².

Domnívám se, že toto motto, kterým jsou dvě ustanovení, jež jsou součástí Listiny základních práv a svobod, nejlépe vystihuje hlavní myšlenku této práce, ve které bych se chtěl zabývat kriminologickými faktory, které vedou ke zneužívání omamných a psychotropních látek (dále jen OPL), následky těchto látek, včetně těch fatálních.

Zvyšování spotřeby drog, šíření jejich nedovoleného nakládání s nimi, rozšíření organizovaného zločinu zaměřeného na obchodování s OPL, resp. zneužívání jednotlivých druhů OPL ve společnosti, představují jeden ze současných globálních problémů lidstva. Drogový problém se neomezuje jen na území některé země, ale objevuje se v různých zemích a každá země je konfrontována s identickými otázkami. Otázky a problémy související s OPL mají multimediální povahu, a jejich efektivní řešení tudíž vyžaduje multidisciplinární spolupráci na mezinárodní, národní a samozřejmě i regionální, resp. místní úrovni³.

1.1. Koncepce protidrogové politiky

Za optimální koncepci protidrogové politiky (blíže viz. Národní protidrogová strategie pro rok 2000/2001⁴) lze považovat strategii o dvou stranách :

- na straně jedné trestat co nejpřísněji obchodníky s OPL, zejména pokud sami nejsou uživatelé OPL a provozují – li nedovolenou výrobu a obchod zejména v mezinárodním měřítku a ve spojení se zločineckými organizacemi,
- na straně druhé zajišťovat léčení a reintegraci do společnosti uživatelů OPL vytvořením systému léčení, pomoci a dohledu. Vůči těm, kteří chtějí OPL pouze vyzkoušet, by měla být aplikována zejména preventivní opatření.

¹ Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 1

² Zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 2 odst. 3

³ Jelínek, J.: Novelizace trestního práva v roce 1998; Linde a.s., Praha 1999

⁴ Národní protidrogová strategie – Usn. Vlády České republiky č. 1045/2000 ze dne 23.10.2000

V metodické příručce „Drogová kriminalita“⁵ se plk. JUDr. Chmelík v předmluvě zabývá skutečností, kdy v době: „nedávno minulé upozorňovat na nebezpečí, ve kterém se ocitla naše společnost pokud nepřijme razantní kroky v boji s drogami, bylo považováno za nemístné bubnování na poplach. Od této doby uplynulo jenom sedm, osm let, které však přinesly zásadní zvrat nejenom ve společnosti, ale i na drogové scéně. Velmi záhy jsme museli přiznat, že nebezpečí spojené s drogami jsme podcenili a po hodině dvanácté se snažíme omyly minulosti napravit. S prudkým nárůstem tranzitu drog přes naše území, ale i s nárůstem užívání drog u nás jsou spojeny nemalé problémy v dokazování drogových deliktů. Situaci ztěžuje fakt, že věková hranice osob, které začínají užívat drogy, se povážlivě snižuje a dosáhla magického věku osob povinných školní docházkou,“

Na první pohled je zřejmé, že s ohledem na rozvoj naší společnosti, středoevropské kultury v současné době zaměřené spíše západoevropsky, s ohledem na okamžité otevření hranic s možností neomezeného pohybu osob a zboží, nejen z hlediska evropského, ale celosvětového, není v silách jak preventivních, ať vládních či nevládních organizací, nebo represivních složek absolutně eliminovat dovoz, vývoz, průvoz, výrobu a zneužívání OPL. Pouze vhodnou a efektivní protidrogovou, sociální, rodinnou, a školní politikou lze vést prevenci a osvětu, kde lze upozorňovat a varovat potenciální zneuživatelé OPL na následky jak v sociální tak i v trestněprávní rovině. Další, nedílnou, zbraní protidrogové politiky jsou represivní složky, ať již se jedná o Policii České republiky (dále jen PČR), Generální ředitelství cel, Městskou či Obecní policii a další, zejména státní organizace – státní zastupitelství a soudy.

Jak bylo již shora uvedeno, drogy nelítostně zasáhly v plné síle své nebezpečnosti i Českou republiku. Konzumace drog rok od roku rapidně stoupá. Dosud nejrozsáhlejší průzkum mezi českou mládeží přinesl alarmující výsledky; třetina mladých ve věku od 15 – 19 let přiznala⁶, že drogy již konzumovala (zpravidla ve fázi experimentu), z toho více jak 13 % mladých lidí konzumuje drogy pravidelně. Věková hranice osob, které s drogou začínají experimentovat, se výrazně snižuje a v současné době není výjimkou, že jsou drogy prodávány a užívány mládeží základních škol.

O české drogové scéně se ve větší míře začíná otevřeně hovořit již od roku 1989, kdy došlo v oblasti drogové kriminality k velmi prudkému a vzestupnému vývoji. Tento trend se projevil i v masivním nárůstu prodeje OPL na nelegálním trhu. Tím ovšem nelze říci, že před rokem 1989 zde drogová problematika nebyla, a že by se o její existenci nehovořilo. Pouze na tuto skutečnost nebylo upozorňováno v takovém rozsahu jako je tomu nyní. Byla spíše doménou úzkého okruhu odborníků⁷. Současné také nebyl umožněn přístup k takovému množství jak odborné tak i laické literatury. Současná situace v České republice v oblasti drogové kriminality je plně srovnatelná se situací v zemích, kde měla drogová scéna oproti České republice náskok několika desetiletí. Česká republika je v současné době nejen velmi široce zapojena do obchodu s OPL, ale i do nelegální výroby OPL a obchodu s prekursory, do praní tzv. „špinavých peněz“ získaných obchodem s drogami a do zneužívání OPL.

Prvním důvodem nárůstu osob zneužívajících OPL jsou provokonzumenti a experimentátoři, tedy osoby, které zkoušejí účinky OPL a poté si vybírají takové látky, které vyhovují jejich představám nebo nejsou z jejich účinky spokojeni a od dalších aplikací upouštějí. Druhým důvodem nárůstu jsou osoby zneužívající OPL příležitostně na zábavách,

⁵ Chmelík, J.: Drogová kriminalita; MV ČR 1999

⁶ DROGINFO, Centrum drogové epidemiologie; Praha 2000

⁷ Knobloch, F., Knoblochová, J.: Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře; Orbis, Praha 1957, s. 153 a.n.; Učebnice kriminalistiky – kriminalistická technika, MV ČSSR, Praha 1959; Tesař, J.: Soudní lékařství; Avicenum, Praha 1976, s. 365 a.n.; Presl, J., Douda, I.: Negativní jevy – drogová závislost; Horizont, Praha 1986 a jiné

diskotékách a v partách nezletilých a mladistvých, nebo v určité omezené skupině osob. V podstatě se jedná o osoby, které užijí OPL pro zvýšení chvilkových zážitků anebo proto, aby si udrželi či upevnili postavení v určité sociální skupině vrstevníků. Dalším, tedy třetím důvodem jsou osoby, které OPL již delší dobu zneužívají a jejich způsob zneužívání bývá zpravidla perorální anebo se jedná o osoby, které tyto látky inhalují, resp. šňupají. U těchto osob již zpravidla dochází k rozšíření žebříčku počtu zneužívaných OPL a jejich závislost se zpravidla dostává do fáze, kdy později inklinují k intravenózním aplikacím. Posledním, čtvrtým důvodem nárůstu počtu osob zneužívajících OPL je skupina, která si OPL aplikuje již zpravidla intravenózně a jejich rozšíření různých druhů OPL a zvýšený nárůst spotřeby je způsoben buď kombinací těchto látek při jejich zneužívání, či fyzickou potřebou jejich těla zvyšovat dávky a dosahovat při tom stejného pocitu – zvyšování tolerance těla vůči OPL.

2. HISTORIE DROGOVÉ PROBLEMATIKY A NÁSTIN MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Až do druhé poloviny 19. století nenabyla problematika OPL takových rozměrů, aby vyžadovala akce celosvětového významu. Právě na sklonku 19. století pokroky přírodních a technických věd umožnily vyrábět z přírodních surovin velké množství alkaloidů, a to včetně heroinu.

Rozvoj dopravy a spojů pomohl překonat zeměpisné vzdálenosti, umožnil vývoj mezinárodního obchodu, a to vše vedlo, kromě jiného, také k rozšíření nabídky omamných látek, především opiátového typu. Záhy se též objevila patrná souvislost mezi rozšířením těchto látek, zdravotním poškozením zneuživatelů a zločinem.

Nahromadění těchto negativních jevů dalo základ pro první mezinárodní konferenci o omamných látkách v roce 1909 v Šanghaji, kde byla vytvořena opiová komise.

Celosvětová situace ve výrobě drog, obchodu s nimi a jejich zneužívání se dnes vyznačuje nebývalým násilím a korupcí. Jak konstatují orgány OSN, činnost drogových mafií se nadále upevňuje a přes četná a dlouhodobá úsilí ze strany OSN se stále nepodařilo podstatněji omezit ani výrobu a obchod zejména s tradičními drogami – heroin, kokain a kannabisové produkty.

Tab. č. 1 – Mezinárodní opatření v rámci boje proti omamným a psychotropním látkám

Letopočet	Problematika x požadavky
1900 – 1910	Kouření opia, užívání morfinu, heroinu a volný prodej drog
1909 – Šanghajská konference	Rezoluce proti kouření opia, požadavek kontroly drog
1910 – 1920	Zneužívání kokainu
1912 – Haagská konvence	Výroba, obchod s opiáty a kokainem omezit jen na lékařské účely
1920 – 1930	Nárůst zneužívání opiátů a kokainu
1925 – Ženevská konvence	Zřízení Úřadu pro omamné látky, jednotlivé vlády se zavázaly podávat roční statistická hlášení výroby opiátů a jejich zpracování, zřízení systému dovozních a vývozních povolení
1930 – 1940	Rozvoj nezákonného obchodu, problematika kannabinoidů
1931 – Ženevská konvence	Omezení světové výroby omamných látek (limity výroby a dovozu)
1936 – Ženevská konvence	Stanovení trestů za nezákonný obchod

1940 – 1950	Problematika vzniku syntetických drog
1948 – Pařížský protokol	Mezinárodní kontrola každé nové látky, schopné vyvolat závislost
1950 – 1960	Nezákonné pěstování, výroba a obchod
1953 – Opiový protokol	Regulace pěstování opiového máku, export opia povolen pouze 7 zemím (Indie, Irán, Turecko, Řecko a Jugoslávie)
1960 – 1970	Kannabinoidy, koka, barbituráty, amfetaminy a LSD
1961 – Jednotná úmluva o omamných látkách	INCB, shrnutí všech předchozích úmluv a protokolů, kontrola pěstování keřů koka a kannabis, seznamy kontrolovaných látek a jejich diferenciac
1970 – 1980	Nárůst abúzu drog, nezákonný obchod
1971 – Jednotná úmluva o psychotropních látkách	Seznamy psychotropních látek a jejich diferenciac
1972 - Protokol	Dtto
1980 – 1990	Prudký rozvoj nezákonné výroby a obchodu, benzodiazepiny, kokain, praní špinavých peněz
1988 Úmluva proti nedovolenému obchodu s OPL	Soustředění sil v mezinárodním měřítku, kontrola prekurzorů, legislativní opatření k omezení nezákonné výroby a obchodu a praní špinavých peněz

Trestní politika se v celosvětovém měřítku v posledních dvou desetiletích se relativně rychle přizpůsobuje abúzu drog. Svědčí o tom dynamika legislativní aktivity, která vyústila v Úmluvu proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami v roce 1988 s širokou kriminalistickou koncepcí, jež zahrnuje prevenci, kontrolu, léčení i represí, jakožto cíle mezinárodního boje proti zneužívání drog. Tato konvence je každoročně doplňována na základě podnětů Komise OSN pro narkotika. Jsou aktualizovány zejména seznamy kontrolovaných látek a vytyčovány nové potřeby legislativních úprav, včetně požadavků na harmonizaci legislativy v rámci členských států⁸.

3. DROGOVÁ SCÉNA V ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLICCE

Jak již bylo shora uvedeno, problém OPL nelze řešit pouze na regionálních či národních úrovních. V této kapitole bych se chtěl zabývat postupným vývojem drogové situace.

3.1. Obecný pohled

Při porovnávání jednotlivých omamných a psychotropních látek zneužívaných na území České republiky, zejména pak s ohledem na hlavní město Prahu, je nutno rozlišovat dobu zneužívání OPL do období první poloviny roku 1990 a dobu, která následovala po ní.

Epidemie nealkoholové toxikomanie, která zachvátila ve druhé polovině dvacátého století bezmála celý svět, se nevyhnula ani tehdejší Československé socialistické republice. Napomohla tomu celá řada skutečností, kdy mezi základní vlivy lze řadit :

- možnost uskutečňovat styky obyvatelstva státu i s těmi zeměmi nebo částmi světa, kde je drogová závislost akutním problémem,

⁸ Zapletal, J., a kol.: Kriminologie II. díl – zvláštní část; Policejní akademie České republiky, Praha 1996, s. 63 – 68

- vysoká úroveň rozvoje chemického a farmaceutického průmyslu v zemi. Československá socialistická republika díky své poloze ve středu Evropy patřila a v současné době stále patří mezi hlavní dopravní Evropský a světový uzel jak legálního, tak i nelegálního obchodu,
- mezi další faktory, které ovlivňovaly výskyt drogové problematiky v ČSSR patřila relativní dostupnost velkého množství léčiv, jejichž aplikací anebo úpravou (ať již složitější anebo jednodušší) lze dosáhnout obdobných účinků jako po užití tzv. klasických druhů drog a stimul vyrovnání se životního stylu našim sousedním zemím.

Již v období před druhou světovou válkou se u nás vyskytovaly drogové závislosti, které lze dnes považovat již za klasické. Šlo zejména o závislosti na opiátech a kokainu. Podle publikace *Omamné drogy*⁹ vydané v roce 1947 bylo v Praze před válkou registrováno 628 obchodníků s OPL a asi 10 000 osob, které drogy zneužívaly. V krátkém období po druhé světové válce u nás drogová závislost prakticky vymizela.

3.2. Vývoj od padesátých let do konce sedmdesátých let

Až na přelomu padesátých a šedesátých let se opět začínají objevovat zprávy, které avizují měnící se situaci. Postupně jsou zneužívány antiastmatika a analgetika. Současně profesionální veřejnost zejména z řad internistů upozorňuje na následky zneužívání těchto léků, a to zejména s ohledem na poruchy krevetvorby. Pozornost si vynucuje i zneužívání psychostimulancií a jsou zaznamenány velmi nenápadně probíhající závislosti na barbiturátech.

V tu dobu již bylo stále zřejmější, že byla zneužívána řada látek, které pocházely z různých lékových skupin. Mezi nejčastěji zneužívaná léčiva tohoto období patřila Veralgin, Algena, Meproamat, Fenmetrazin, Neuralgen, Nuredal, Seduxen apod.

Koncem šedesátých let se stává aktuální další skupina drogových závislostí. Jedná se o skupinovou, ale individuální inhalaci těkavých látek – organických rozpouštědel – tzv. „sniffing“. Inhalace těchto par v uzavřeném prostoru vede k omámení anebo až k bezvědomí s halucinogenními prožitky a živými sny. Dochází ovšem zároveň k poškozování organismu, zejména při stavu bezvědomí, kdy je omezen přívod kyslíku do mozku a nedochází k dostatečnému okysličení krve – velice často tyto případy končí buď trvalým poškozením uživatele, demencí a v častých případech i smrtí.

V období sedmdesátých let se objevují dále látky, které jako návykové dosud nebyly popsány. Dochází k domácí výrobě látek obdobných opiátům nebo stimulančním látkám. Jako výchozí suroviny slouží některé dostupné substance, které lze zakoupit v lékárnách nebo zdravotnických střediscích vesměs bez lékařského receptu.

3.3. Osmdesátá léta

Období konce sedmdesátých a počátku osmdesátých let se vyznačuje nárůstem drogových závislostí zejména mezi mládeží. Tento vývoj dosáhl svého vrcholu v polovině osmdesátých let, a to intravenózním zneužíváním opiátů zjištěných u mladistvých či dokonce nezletilých a intravenózními aplikacemi některých forem analgetik a antiastmatik.

Rozšířilo se čichání těkavých látek, tehdy velice oblíbeného čistícího prostředku – Čikuli,

⁹ Kolektiv autorů: *Omamné drogy*; Vyšehrad 1947

zneužívali se nadále léky jako Fenmetrazin nebo analgetika – Algena. K zásadnímu zlomu dochází v počátku osmdesátých let, kdy se začalo šířit zneužívání látek získaných z běžně dostupných léčiv – kodein z Alnagonu, který v lékárnách nahradil Algenu a dále zejména pervitinu, domácího produktu vyráběného z léku obsahujícího Efedrin (např. Solutan, Pleumolysin, Benephorin). Vytvořila se zde kombinovaná drogová scéna, kde docházelo ke zneužívání především dostupných léků kombinovaných s alkoholem.

V tomto období se objevily případy pěstování konopí (*Cannabis sativa* L.) k toxikomanským účelům a byly zjištěny ojedinělé případy zneužití hub lysohlávek (*Psilocybe bohemica* – Lysohlávka česká) a pokusy o získání opia z běžně pěstovaného máku (*Papaver somniferum*).

Na konci osmdesátých byl nejrozšířenější Československou drogou Alnagon – a to i přes skutečnost, že byl vydáván pouze na lékařský předpis.

3.4. Osmdesátá léta s ohledem na represivní možnosti

Toxikomanské komunity se soustřeďovaly zpravidla kolem jedné nebo dvou osob, jež měly odborné znalosti z chemie takového rázu, že byly schopny z dodaných surovin vyrobit požadovanou drogu. Zbytek osob tyto prekursory nebo jiné potřebné léky nebo chemické potřeby obstarával, poskytoval potřebné prostory k vaření a k užívání OPL. Nebylo ničím neobvyklým, že osoba, která uměla „uvařit“ drogu byla na tolik ceněna, že měla vlastní „ochranku“ tvořenou z řad toxikomanů, kteří neměli co jiného nabídnout za tuto drogu. V tomto období bylo běžným jevem i provozování prostituce buď za účelem získání finančních prostředků na OPL nebo přímo za OPL z řad toxikomanek. Nutno zmínit i homosexuální styk mezi toxikomany a homosexuální prostituci. Zejména jako problematický se homosexuální styk jevil v případě zneužívání OPL u mladistvých, neboť s ohledem na ust. § 244 tr. zákona účinného do roku 1990 byl trestným činem pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví, pokud bylo alespoň jedné z osob méně než 18 let. Další ustanovení tr. zákona, jež se opakovala při trestním stíhání toxikomanů, pokud pomineme „drogová ustanovení“ § 187, § 188 tr. zákona účinného do roku 1990 byly dále zejména trestný čin příživnictví podle ust. § 203 tr. zákona, kuplířství podle ust. § 204 tr. zákona, ohrožování mravnosti podle ust. § 205 tr. zákona a trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže podle ust. § 217 tr. zákona¹⁰.

Tyto toxikomanské komunity zaručovaly určité zachování hierarchie mezi jednotlivými toxikomany, kdy na vrcholu stál „vařič“. Dalším problémem bylo shánění pomůcek pro aplikaci OPL. Tehdejší uživatelům může v současnosti znít jako rajská hudba dnešní práce jednotlivých státních i nestátních institucí, drogových středisek a „street workerů“, kteří s železnou pravidelností navštěvují nejrizikovější místa na území hlavního města a toxikomanům rozdávají dezinfekční prostředky, jehly, injekční stříkačky pro jedno použití, odborné publikace a časopisy s radami od předních „drogových“ specialistů jak snížit riziko užívání OPL a jak si správně aplikovat OPL.

V roce 1990 se začala velice rychle měnit drogová scéna v bývalém Československu jako přirozený důsledek společenských změn, celkového uvolnění státních hranic, mravů, ale i vnějších faktorů, kdy všechny tyto vlivy a okolnosti nejprve zvolna, posléze ve velice krátké době odstartovaly tzv. „drogový boom“¹¹ na našem území. Současně tyto změny přinesly tolik potřebné novelizace a doplňky zákonů, vyhlášek a nařízení, neboť na uvedené společenské změny bylo třeba reagovat zejména legislativními změnami.

¹⁰ Matys, K., a kol.: Trestní zákon – komentář; Orbis Praha 1975

¹¹ Komorous, J.: Praha – Amsterdam východu – 2. díl; Česká televize, Praha 1997

4. DROGOVÁ SCÉNA V ČESKÉ REPUBLICE OD VZNIKU JEJÍ SAMOSTATNOSTI V ROCE 1993

Po vzniku samostatné České republiky v roce 1993¹² dochází k další výrazné změně na naší drogové scéně, spočívající především v tom, že se Česká republika začala měnit z dosud tranzitní země na zemi cílovou, zejména pokud jde o heroin, kde byl tento stav zaznamenán nejdříve. Postupně se začal na našem nezákonném trhu uplatňovat i kokain, LSD a Extáze.

Všeobecná dostupnost heroinu, ale i ostatních dovážených drog za relativně nízké ceny, přispěla k vytvoření předpokladů pro jejich rozšíření mezi populaci a zpřístupnila je zejména mladé generaci. K tomu též výrazně přispívá téměř masové rozšíření domácí kultivace marihuany a profesionalizace dříve „domácího charakteru“ výroby pervitinu.

4.1. Výrazné změny domácí drogové scény

Tyto výrazné změny na drogové scéně jsou dokumentovány jejich distribucí v nejrůznějších restauracích, barech, klubech, erotických salonech a hlavně přímo v pouličním prodeji.

Po roce 1993 se začaly výrazněji uplatňovat některé trendy nastartované v polovině osmdesátých let. Jde zejména o stálý pokles věku prvního kontaktu s drogou. Současně dochází k „vyrovnání“ poměru uživatelů mezi pohlavími tak, že v roce 1994 se již začal přibližovat poměru 1:1. Stále stoupá zájem o užívání více druhů drog a v průběhu roku 1995 začal i výrazněji stoupat intravenózní způsob aplikace OPL. Experti odhadují i vysoký nárůst počtu latentních toxikomanů, kteří nejsou v kontaktu se zdravotnickými, hygienickými a sociálními zařízeními a vymykají se tak jakékoli kontrole. Pokud jde o jednotlivé druhy drog, nejvýrazněji se projevuje zájem o marihuanu, s níž má podle odhadů zkušenost 50 % populace ve věku kolem 25 let.

Z průzkumů prevalence užívání čtyř návykových látek, prováděných v roce 1994 ve věkové skupině 15 - 64 let vyplývá výrazný zájem o kannabisové produkty, dále následují amfetaminy, opiáty a halucinogeny. Pokud jde o frekvenci užití sledovaných drog podle věkových skupin, je na prvním místě věková skupina 15 - 19 let. Zajímavé jsou i výsledky průzkumu zohledňující užívání drog podle regionů, kde přední místa zaujímají Praha, Severočeský a Severomoravský kraj.

Epidemiologické průzkumy realizované hygienickou službou hl. m. Prahy mezi středoškolskou mládeží v České republice v letech 1994 - 1995 (počet respondentů 3997) ukázaly, že více než 30 % mladistvých ve věku 15 - 18 let má zkušenost s drogou, přičemž nejzneužívanější drogou jsou látky obsahující THC, dále jsou to rozpouštědla, halucinogeny, pervitin a další. Alarmující je však skutečnost, že v této populaci existuje 13,4 % studentů, kteří užívají drogu opakovaně, tzn., že více než jedna třetina těch, kteří s drogou experimentovali, se k ní opět vrací, přičemž ve skupině patnáctiletých udalo opakované používání drogy 7 %.

4.2. Postavení České republiky na Evropské drogové scéně

Postavení České republiky na Evropské, částečně i světové drogové scéně lze jednoznačně odvodit z následujících faktů .

¹² Šejvl, J., Dvořák, O.: Národní protidrogová centrála – Seminární práce, Praha 1995

a) geografické postavení České republiky

Česká republika díky svému postavení v centru Evropy je obecně tranzitní pro většinu mezinárodní automobilové dopravy ze zemí bývalého Sovětského svazu, Balkánu a bývalé Jugoslávie do zemí Evropského společenství. Neustále se zvyšuje význam pražského mezinárodního letiště Ruzyně. Česká republika je využívána i pro tranzit lodních zásilek vykládaných v polských přístavech pro středoevropské země.

b) prohlubující se tržní hospodářství

Neustálý nárůst mezinárodního obchodu při stále ještě nedostatečném technickém vybavení celních referátů a hrozící časové tísni při odbavování na hraničních přechodech vede k relativnímu snížení pravděpodobného zachytu OPL.

Nárůstem subjektů zapojených do zahraničního obchodu klesá možnost důsledné kontroly přepravovaného zboží, zásilky ze zahraničí se stávají pravidelnými, a proto méně nápadnými. Otevření světa přináší nárůst letecké přepravy zásilek, a tím klesá i pravděpodobnost náhodného zachytu na letišti.

Na druhou stranu hrozící bankrot soukromých podnikatelů je dostatečně silným impulsem pro snahu zajistit si zdroj pro krytí dluhů ze zisku, byť i jednorázového, z nelegálního obchodu s OPL.

c) nedostatky v legislativních opatřeních upravujících pohyb financí

Česká republika se stává velice lukrativní pro „praní“ peněz z organizovaného zločinu obecně, tedy i z peněz plynoucích z nelegálního obchodu s OPL. V tomto směru byla legislativní opatření omezující tuto možnost přijata až v poslední době a jejich využití v praxi stále není dostatečné.

d) přizpůsobování legislativy

Přizpůsobováním legislativy České republiky upravující pohyb, pobyt a obchodní aktivity cizích státních příslušníků členských států Evropského společenství a přibližování se normám Evropské unie, usnadňuje možnost legálního pobytu cizích státních příslušníků na území České republiky, a se vzrůstajícím počtem legálně se zdržujících cizinců se vytváří možnost pro usnadnění pobytu nelegálně přistěhovalých osob. Zjednodušuje se možnost vytváření fungujících, ale i fiktivních zahraničních firem. Tento bod úzce souvisí se všemi předchozími body.

e) existence značného počtu bývalých emigrantů

Řada osob z této báze má vybudovaný značný rozsah styků v zahraničí, v mnoha případech již mají zkušenosti s nelegálním obchodem s OPL v zahraničí a mají i dostatečnou stykovou bázi v České republice.

f) vzrůstající úroveň v České republice

Vzrůstající životní úroveň má za následek nárůst kupní síly a tím i nárůst podílu občanů disponujících dostatečnými finančními prostředky pro experimentování s OPL, případně schopných k přechodu od levnějších OPL (marihuana, LSD) k finančně náročnějším druhům

OPL (Extáze, kokain).

4.3. Růst počtu závislých osob

Podle dostupných informací z ukončených případů trestné činnosti souvisejících s OPL, na základě průzkumů hygienické služby a na základě informací z jiných zdrojů lze přijmout jednoznačně závěr, že dynamika růstu počtu závislých osob má zrychlující se tendenci oproti minulým rokům¹³.

Dochází k nárůstu celkového počtu osob závislých na OPL, k nárůstu osob experimentujících s OPL, kdy nejzávažnějším faktorem je prudký nárůst prvokonzumentů heroinu, a dále počet závislých osob aplikujících si OPL intravenózně.

Těmito faktory je naplňován předpoklad, že liberalizací společnosti a odbouráním totalitního systému dochází k tendenci vyrovnání se zemím vyspělé Evropy s rozdílem, že vývoj drogové scény v České republice je a bude značně rychlejší než tomu bylo v zemích Evropského společenství.

4.4. Dostupné OPL na území České republiky

Mezi běžně dostupné OPL, které se po vytvoření nelegálního samostatného trhu vyskytují na území České republiky, patří :

4.4.1.1. Pervitin – obecné hledisko

Navzdory všem poklesům cen ostatních druhů OPL, nárůstu nabídky a ulehčení dostupnosti zůstává pervitin u závislých osob číslo „1“, kdy mezi závislými osobami tvoří pervitinisté okolo 35 % uživatelů. Je registrován stálý růst kvality a čistoty distribuovaného pervitinu u pouličních dealerů. Jeho výroba a distribuce se postupně organizují, pervitin přestal být doménou uzavřených toxikomanských komunit. Na druhou stranu roste i počet osob „vařících“ si pro sebe, popř. pro úzký okruh uživatelů.

Nízké výrobní náklady, dostupnost potřebných surovin a chemické aparatury, a zejména jeho relativní jednoduchost výroby dělá pervitin velice zajímavou drogou. Další jeho výhodou je široké spektrum jeho možných aplikací – od šňupání přes kouření až k intravenózní aplikaci, dává současně možnost experimentátorům i osobám s hlubokou fyzickou závislostí vybrat si svůj způsob užívání.

Pervitin se stal vyhledávanou drogou i v zahraničí, proto se v současné době na území České republiky vyrábí i ve velmi dobře vybavených nelegálních chemických laboratořích. O kvalitní pervitin je zájem především v Itálii, SRN, Holandsku, Švýcarsku a Rakousku. Dochází k exportu jak finálního výrobku, tak i českých výrobců, tzn. že naši výrobci pracují v zahraničí. Počet zajištěných a zlikvidovaných laboratoří stále stoupá.

Užívání pervitinu se rozšiřuje z oblastí Prahy a jejího okolí, Mostecka, Teplicka, Ostravska, Tábořska v oblasti Českých Budějovic a Hradce Králové do menších měst. Ke konzumaci, resp. prodeji, dochází zejména v rockových klubech, hernách, erotických salonech a vybraných restauracích se stálou klientelou. Pervitin je zneužíván mezi všemi věkovými kategoriemi, preferován je však mládeží a střední generací.

Důvody, proč je pervitin v současné době nejoblíbenější drogou jsou následující :

- jedná se mezi zaběhlými uživateli i experimentátory o klasickou českou drogu,

¹³ Zdroj NPDC: Česká republika jako středoevropský článek na mezinárodních tranzitních trasách; Bulletin NPDC č. 1/1996, s. 5 – 7

- droga je v dnešní době dostupná v každém větším městečku a je naprostou samozřejmostí v okresních městech,
- drogu lze vyrobit z dostupných lékařských preparátů a její výrobu zvládne každý, kdo má základní chemické znalosti (výrobu zvládne s přehledem osoba, jež má na základní škole zvolený jako nepovinný předmět chemické laboratoře),
- přesný návod s chemickým postupem vysvětleným krok za krokem lze pořídit v hospodách nejnižší kategorie, kde se schází osoby se zájmem o OPL, již kolem 800 – 1000 Kč,
- chemické sklo s příslušenstvím lze zakoupit v každém okresním městě,
- pervitin lze oproti marihuaně nejen kouřit, ale i šňupat, rozpouštět ve studených nápojích (i ve slinách) a aplikovat intravenózně,
- první místo si drží pervitin díky již zmiňované vysoké latenci uživatelů a konzumentů kannabisových produktů – zejména marihuany. Uživatelé marihuany se až tak často nedostávají do lékařských zařízení díky svému zlozvyku, zatímco u pervitinu dochází k nejčastějšímu zneužívání intravenózně a tyto osoby dříve či později jsou nuceny vyhledat odbornou lékařskou pomoc a to zejména s ohledem na hnisavé záněty po injekčních aplikacích, selhávání imunitního systému apod.

Akutní intoxikace.

Projevuje se zvýšenou aktivitou, podrážděností, nervozitou a úzkostí. Může dojít k rozšíření zorniček, lehkému grimasování v obličeji a zvýšenému pocení. Závažné jsou pocity pronásledování, které mohou negativně ovlivnit chování intoxikovaného. Zvýšení krevního tlaku se objevuje pouze u začátečníků. Nejčastějším způsobem zneužívání pervitinu jsou intravenózní aplikace a proto je vhodné pátrat po injekčních vpíších nejen na obou předloktích, ale i lýkách, stehnech a případně v ochlupení.

Dlouhodobé užívání.

Vede postupně ke zvyšování tolerance a k takové adaptaci, že uživatel nemusí být nápadný svým chováním. Změna chování je více patrná při vysazení drogy. Jinak může být uživatel zcela nenápadný a zpravidla vykonává své povolání s pocitem vyššího výkonu. I zde ale může dojít k pocitům pronásledování. Nejčastější je paranoidní chování.

Syndrom z odnětí.

Nedostane-li uživatel svoji potřebnou dávku pervitinu, má pocit vyčerpanosti a upadá do tvrdého spánku, ze kterého je někdy obtížné ho probudit. Tento útlum je vystřídán během 1 – 2 dní těžkými poruchami spánku s výraznou nespavostí. Uživatel vyžaduje léky na spaní, protože byl zvyklý usínat jen po vyčerpání způsobeném pervitinem. I když je uživatel bez pervitinu, týdný, někdy i měsíce doznívají psychotické příznaky i po odeznění ostatních projevů závislosti. Paranoidní představy o sledování nebo pronásledování vlastní osoby jsou

pro uživatele velice nepříjemné a mohou se stát nebezpečnými jak pro jeho osobu, tak i pro jeho okolí.

4.4.1.2. Pervitin – soudně – lékařské hledisko

Amfetaminy – souhrnným názvem „amfetaminy“ se označuje skupina plně syntetických látek se silným psychostimulačním účinkem. Název je odvozen od chemického označení jejich čelného představitele, jímž je **alfa – metyl – fenetyl – amin**. Nejčastější forma aplikace je intravenózní, používá se nejčastěji ve formě síranu, což je bílý až nažloutlý krystalický prášek, dobře rozpustný ve vodě.

Obvyklá účinná dávka činí 5 – 50 mg, minimální smrtelná dávka je 200 mg.

Pervitin – metamfetamin se užívá hlavně ve formě hydrochloridu, vlastnostmi i způsobem aplikace je shodný s amfetaminem. Obvyklá dávka pro injekční aplikaci činí 15 – 30 mg, smrtelná dávka je méně než 1 g. Nástup jeho účinku po intravenózní aplikaci je takřka okamžitý (řádově sekundy), doba trvání účinku může být až 8 hodin.

4.4.2.1. Heroin – obecné hledisko

Heroin vyskytující se na českém drogovém trhu bývá zpravidla vypravován z Turecka a pochází z producentských oblastí blízkého a středního východu - Irák, Írán, Afghánistán, Pákistán a zakavkazské republiky bývalého Sovětského svazu.

Českou republikou zejména vzhledem ke své poloze v centru Evropy tranzituje podle dostupných informací značné množství heroinu po tzv. severní větvi Balkánské cesty do cílových zemí, konkrétně SRN, Švýcarska, Nizozemí, Velké Británie a severských zemí. Nadále byl pozorován prudký nárůst nabídky heroinu na domácím trhu. Jednalo se vesměs o hnědý heroin, výskyt bílého heroinu na domácím trhu zatím nebyl (v první polovině devadesátých let) zaznamenán a to ani podle expertních zjištění Kriminálního ústavu Policie ČR. „*Tvrzení některých amerických institucí, zabývajících se bojem proti zneužívání, výrobě a distribuci OPL, že Česká republika je doslova zaplavena bílým heroinem, musíme důrazně popřít ! Je zajímavé, na základě jakých informací např. FBI, která toto prezentovala na školení v létě roku 1995 na Slovensku, k tomuto závěru dospěla*“. V dnešní době, kdy je tato práce předkládána je konstatování americké FBI z roku 1995 bohužel reálnou a s ohledem na statistiky úmrtí osob pod vlivem OPL i poměrně krutou skutečností.

Cena distribuovaného heroinu se udržuje na relativně stejné úrovni oproti roku 1994. Do distribuce heroinu se vzhledem k nárůstu poptávky zapojuje stále vyšší počet dealerů. Věk pouličních dealerů se snižuje, zapojuje se stále větší počet cizích státních příslušníků. Vzhledem k tomu, že se většinou jedná o osoby závislé, které chtějí na jeho prodeji vydělat co nejvíce pro svoji interní potřebu bez jakýchkoli ohledů, takto distribuovaný heroin ztrácí na kvalitě, obsahuje okolo 30 %, někdy i méně, účinné složky a k ředění se používají látky přímo ohrožující lidský život a zdraví.

Heroin distribuovaný přímo od dovozců, kde dominantní roli zastávají občané bývalé Jugoslávie, zejména kosovští Albánci, si udržuje vysokou kvalitu. Je pokračování v trendu dumpingových cen za účelem vybudování si kvalitní a rozsáhlé odběratelské sítě osob s hlubokou fyzickou závislostí. Podle zpráv z nízkoprahových kontaktních zařízení a léčebně kontaktních zařízení se toto daří, počet osob závislých na heroinu neustále roste.

Představuje druhou nejčastěji zneužívanou OPL v České republice. Užívá se formou kouření, šňupání, nejčastěji však intravenózně.

V době na přelomu tohoto desetiletí je na černém trhu na území hl. m. Prahy možné koupit dva rozdílné druhy heroinu. Jedná se tzv. "hnědý heroin" a "bílý heroin" - hydrochlorid.

Hnědý heroin – je surová báze, která se vyrábí vařením stejných dílů morfinu (látko získaná z opia) a octového anhydridu, bezbarvé těžké kapaliny, která se používá při výrobě umělých vláken a celuloidového filmu. Aby se získal samotný heroin, musí se tato surovina ještě několikrát upravit. Mísí se například s kyselinou chlorovodíkovou, strychninem, kofeinem, následně se suší, prosívá a dále zpracovává tak, aby vznikl heroin požadované kvality. Čistota tohoto heroinu se pohybuje mezi 20 – 40 %. V hnědém heroinu není hydrochlorová sůl, která je naopak v heroinu bílém. Už z tohoto důvodu se dá proto hnědý heroin dobře kouřit. Aby bylo vůbec možné hnědý heroin si aplikovat intravenózně, je třeba do každé připravované dávky přidat kyselinu askorbovou – koncentrovaný vitamín C.

Bílý heroin – není žádným novým výmyslem nebo chemickým produktem. Na drogovém trhu ve Spojených státech Amerických je znám již dlouhá léta. V podstatě se jedná o heroinovou sůl, která je vyráběna přímo za účelem intravenózních aplikací. Nemusí se do něj přidávat již shora zmiňovaná kyselina askorbová, aby došlo k jeho rozpuštění a možnosti aplikace injekční jehlou. Největší nebezpečí bílého heroinu tkví ve skutečnosti, že tento materiál je mnohem koncentrovanější (odborná literatura uvádí až 70 %, námi zajištěné vzorky z centra Prahy, jež byly podrobeny znaleckému zkoumání na Kriminologický Ústav Praha, vykazovaly nejvyšší hodnoty 93 %). Může tedy dojít ke snadnému předávkování, neboť uživatel nedokáže odhadnout jeho „sílu“. Druhým nesporným faktem jeho vyšší nebezpečnosti je i ekonomické hledisko. Stejně množství bílého heroinu vydrží jeho uživatele, pokud si aplikoval heroin hnědý. Pokud ovšem toxikoman užívá určitou dobu bílý heroin a chce se vrátit k užívání hnědého heroinu, nutně potřebuje mnohem vyšší dávky, než bílého. Logicky lze odvodit, že potřebuje na stejný časový úsek i více peněz. Více peněz v určitém stupni fyzické i psychické závislosti znamená nutnost prodeje více zboží a tedy i vyšší majetkovou nebo násilnou kriminalitu.

Akutní intoxikace.

Projevuje se celkovým útlumem až ztrátou vědomí, nevolností, zvracením, útlumem až zástavou dýchání, změnou nálady, poklesem střevní motility. Charakteristická je mióza. Dále extrémní zúžení zornic bez reakce na osvit, pokles frekvence pulzu a krevního tlaku, lhostejnost k vnějším podnětům, ospalost, setřelá řeč, potíže s koncentrací

Dlouhodobé užívání.

Uživatelé postupně zvyšují dávky až na 1 – 2 g denně v několika (zpravidla 2 – 3 dávkách), protože heroin působí po dobu 2 – 4 hodin. Uživatelé se nacházejí ve stavu tupé euforie, je jim všechno jedno, jejich zájem se plně soustřeďuje pouze na obstarání další dávky heroinu. Dochází ke snižování prahu bolesti, někdy k zácpě. Uživatelé mají sníženou aktivitu. Konstantním nálezem je mióza. *Ve své praxi jsme se setkali s dívkou, která heroin užívala již od svých 13 – ti let a to intravenózně. Ve svých 17 – ti letech si vypracovala denní toleranci na 3,5 g heroinu. Díky svému „koničku“ se dívka nedožila 18 – ti let.*

Syndrom z odnětí.

Je velice psychicky i fyzicky náročný. Objevují se intenzivní bolesti ve svalech a kloubech, křeče v břiše, průjem, zvracení, třes, úzkost, nevolnost, slzení a slinění¹⁴.

¹⁴ Hampl, K.: Drogy a bezpečnost dopravy; Bulletin NPDC č. 3/2000, s. 18 – 22

4.4.2.2. Heroin – soudně – lékařské hledisko

Heroin (chemicky diacetylmorfin) vzniká synteticky acetylací morfinu. Čistý heroin je bílý prášek, nelegální heroin mívá různou barvu od bílé přes nažloutlou až po tmavě hnědou. Nejčastější forma aplikace je intravenózní. Obvyklá účinná dávka činí 50 – 250 mg, nejnižší uvedená smrtelná dávka je 200 mg (při vzniku závislosti je organismus schopen tolerovat až gramové dávky denně).

Nástup účinku po i.v. aplikaci činí rozmezí několika sekund, doba trvání jeho účinku je 2 – 6 hodin.

4.4.3.1. Kokain – obecné hledisko

Kokain zůstává v České republice méně zneužívanou drogou vzhledem k její stále vysoké ceně oproti heroinu a pervitinu. Zneužívání kokainu je záležitostí dobře finančně situované vrstvy a to zejména tzv. „zlaté mládeže“, mladých dobře prosperujících podnikatelů a reemigrantů.

Množství kokainu přepravovaného přes Českou republiku však nelze podceňovat. Česká republika je i pro kokain významnou tranzitní zemí, kdy se k tranzitu využívají nejrozmanitější způsoby přepravy.

4.4.3.2. Kokain – soudně – lékařské hledisko

Kokain je účinnou látkou (alkaloidem) listů keře koka (Erythoxylon coca), který pochází z Jižní Ameriky. Zneužívány jsou dvě formy: kokain hydrochlorid a báze kokainu (známá pod obchodním názvem „Crack“).

Hydrochlorid kokainu je nejčastěji aplikován nazálně (šňupáním) či intravenózně, báze kokainu inhalačně (kouřením). Obvyklá účinná dávka činí 30 – 200 mg, minimální smrtelná dávka 1,2 g (při precitlivělosti může klesnout na hranici 30 mg). Při vzniku tolerance může být aplikováno až 5x denně. Počátek působení po nazální aplikaci nastává do 10 minut, při i.v. aplikaci či inhalační aplikaci do několika sekund. Doba trvání účinku se pohybuje v rozmezí cca. 10 – 30 minut.

Příznaky akutního působení jsou rozšířené zornice, zvýšená frekvence pulsu a krevního tlaku, euforie, hyperaktivita, neklid a nespavost. Při chronickém působení dochází ke změnám osobnosti, halucinacím, podrážděnosti, stihomamu a agresivitě. Velké dávky kokainu mohou způsobit intoxikaci. Smrt může nastat ochrnutím dýchacího systému nebo následkem srdeční arytmie.

4.4.4.1. Hašiš a Marihuana – Kannabisové produkty – obecně

Kannabisové produkty, tedy marihuana a hašiš zůstávají i nadále nejčastěji zneužívaných druhem OPL u osob jednorázově experimentujících s OPL. Jak je zřejmé z cenového přehledu, došlo zde zejména u hašiše k výraznému snížení ceny, což udržuje tento druh OPL na čelním místě. Jiná je ovšem situace u osob s vybudovanou fyzickou závislostí, kde jako problémovou drogu uvádí 10 % uživatelů, a u hašiše je počet uživatelů pod 1 %. Marihuanu jako doplňkovou drogu uvádí 15 % uživatelů závislých na jiné OPL.

Marihuana dovážená do České republiky pochází zpravidla podobně jako heroin z jihovýchodní Asie a některých oblastí bývalého Sovětského svazu. V České republice se nejvíce pěstuje na severní a jižní Moravě, v některých oblastech severních, jižních a východních Čech a v Praze. Kvalita této marihuany je dobrá.

Hašiš distribuovaný v ČR pochází hlavně z arabských zemí. kannabisové produkty jsou dnes naprosto běžně dostupné i mimo větší města, kdy při jejich užívání se jedná zejména o módní záležitost mezi mládeží.

V současné době byl na území hl. m. Prahy zachycen tzv. „skank“, tedy produkt zvláště šlechtěné marihuany, který po chemickém rozboru na Kriministickém ústavu v Praze vykazoval až přes 40 % delta – 9 – tetrahydrocannabinolu. Tedy asi 10 krát až 12 krát více, než dosud běžný „joint“. V tomto ohledu je rozhodujícím kritériem země původu. Takto vysoký podíl tetrahydrocannabinolu nelze očekávat u produktů pěstovaných na území České republiky a v podobných podnebných pásmech. Vždy se jedná o produkty ze zemí bývalého SSSR, Afghánistánu a podobných. Rostliny v našem podnebném pásmu sice mohou dosahovat úctyhodných rozměrů (v polabské nížině není výjimkou rostlina dosahující výšky kolem 3 metrů), ovšem podíl tetrahydrocannabinolu v těchto rostlinách dosahuje kolem 3 %.

Kannabisové produkty patří podle zatím posledních výzkumů mezi třetí nejoblíbenější a nejzneužívanější OPL. Nejobvyklejší formou konzumace kannabisových produktů je kouření, tedy inhalace zplodin kouření těchto látek. Na domácí scéně je droga marihuana značně zdomácnělá a tvoří značný podíl z celkové spotřeby OPL. Je zneužívána experimentátory, kdy ji mládež často zkouší jako svojí první drogu; je zneužívána osobami, které si nepravdělně aplikují OPL, v léčebných centrech jsou evidovány osoby, které marihuanu uvádějí jako drogu na které jsou závislé. Dále je marihuana pro osoby těžce závislé jako tzv. „doplňková droga“, kterou si zpřijemňují chvíle mezi intravenózními aplikacemi jiných OPL.

V průběhu 3. čtvrtletí 1999 bylo v České republice evidováno celkem 820 nových problémových uživatelů drog (incidence 8,0 / 100 000 obyvatel). Přitom 114 uživatelů kannabinoidů (prakticky výlučně všichni uživatelé marihuany – 113 osob, 13,9 % ze všech uživatelů) je na třetím místě. Marihuanu jako sekundární nebo terciální drogu uvedlo 254 osob (167 mužů, 87 žen) což je 31,0 %; hašiš 16 osob (8 mužů, 8 žen), což jsou 2 %. V pořadí oblíbenosti či dostupnosti drog je marihuana na druhém místě za pervitinem stejně jako ve stejném období roku 1998.

Akutní intoxikace .

Nastává změna vnímání, myšlení a citění až akutní psychotický stav se ztrátou orientace zejména v čase a místě. Dochází k bludné symptomatologii. Lze vyzorovat změny nálad – od plachivosti až k agresi.

Dlouhodobé užívání.

Změny efektivity, pozornosti, střídání nálad, poruchy recentní paměti, zanedbávání osobního vzhledu, nechť k práci. U uživatelů je jako konstantní nálezní uváděna konjunktivita – překrvení spojivek.

Syndrom z odnětí.

Nejsou přítomny větší tělesné projevy ani potíže. Metabolity přetrvávají v organismu týdny až měsíce i přesto, že vlastní psychologický efekt nastupuje 10 – 20 minut a trvá maximálně 2 hodiny. Zůstává ale touha po zopakování zážitku spojeného s kouřením marihuany.

4.4.4.2. Hašiř a Marihuana – Kannabisové produkty – soudně – lékařské hledisko

Kannabinoidy jsou účinné látky konopí setého (*Cannabis sativa*), resp. jeho indické odrůdy (*Cannabis indica*). Pěstování konopí jako kulturní rostliny je světově rozšířeno. Z kannabinoidů má největší význam psychotropně působící delta – 9 – tetrahydrocannabinol (THC).

Zneužívány jsou 3 produkty konopí: 1. marihuana (sušené samičí květy a listy obsahující zpravidla 4% - 6% THC), 2. hašiř (pryskyřice produkovaná samičími květy s obsahem až do 40 % THC), 3. hašiřový olej (extrakt hašiře získaný organickými rozpouštědly - až 60 % THC).

Nejčastější způsob aplikace je inhalační, tj. kouření marihuany či hašiře (popř. cigaret napuštěných hašiřovým olejem), neméně častou je cesta orální (požívání nápojů či cukroviněk připravených z produktů konopí).

Obvyklá účinná dávka při inhalaci činí 10 – 15 mg THC (1 cigareta může obsahovat 5 – 40 mg THC). Případy smrtelného předávkování nebyly popsány – srov. kapitola 6.3.

Při inhalaci začíná působit po několika minutách (při orální aplikaci asi po 30 minutách), účinek trvá 2 – 4 hodiny, maximální účinek přichází mezi 15 – 40 minutách po začátku působení.

4.4.5.1. LSD a EXTÁZE – obecné hledisko

LSD se na trhu vyskytuje převážně ve formě tripů, které se k nám zpravidla dovážejí. Objevuje se i ve formě granulí. Dováží se zpravidla z Holandska a Polska. Jde o velice populární drogu, prodává se a konzumuje prakticky ve všech větších aglomeracích, v rockových a mládežnických klubech, v restauracích a na ulici¹⁵.

Obě dvě OPL patří v současnosti mezi drogy, které zpravidla zneužívá užší skupina osob. Obě dvě jsou typem „diskotékových“ a „hausových“ drog, kdy LSD bývá ještě zneužíváno při večírcích skupin čítajících do 20 – ti osob. Výskyt Extáze se projevuje zejména v centru hl. m. Prahy, kde je největší počet diskoték a klubů. Stejně tak je zde k dostání i LSD, které je zneužíváno ještě spolu s kannabisovými produkty, zejména marihuanou mezi osobami studujícími vysoké školy se zaměřením na humanitní předměty. Není ovšem výjimkou masové zneužívání extáze na velkých „house“ party.

Jiné zneužívání Extáze ani LSD zatím nebylo zaznamenáno a Česká republika nebyla prozatím postižena jejich větším výskytem, jak je tomu třeba u heroinu nebo pervitinu.

a) LSD

Akutní intoxikace.

Na počátku intoxikace velmi často výrazná euforie, později silné projevy depresí, bezradnosti. Veškeré poruchy jsou závislé na individuální citlivosti na tuto látku; obvyklý je výskyt paranoidních bludů, vztahovačnosti. Po aplikaci je silně narušena prostorová orientace a schopnost soustředit se je otázkou vůle. Dochází k poruše osobnosti, k depersonalizaci a derealizaci. Po aplikaci se dostávají pocity na zvracení, vnitřní chvění, sucho v ústech.

Dlouhodobé užívání.

Poruchy smyslového vnímání, zejména halucinace, změněné prožívání reality, změny nálad

¹⁵ Zdroj NPDC: Česká republika a její domácí drogová scéna; Bulletin NPDC č. 1/1996, s. 7 – 10

Syndrom z odnětí.

Většina akutních příznaků odeznívá (dle dávky a individuální citlivosti) po 6 – 9 hodinách od podání. Je pravidlem, že osoby citlivé, senzitivnější, uvádějí déletrvající příznaky intoxikace. Odeznívání bývá delší a situace je komplikována zejména případem výskytu různě intenzivních tzv. „falshbacků“. LSD velmi významně působí na psychiku a při opakovaných a déletrvajících intoxikacích dochází i k funkčním poruchám psychiky a abnormalitám trvalejšího rázu. U citlivějších lidí lze po intoxikaci objevit i příznaky LSD psychózy.¹⁶

b) Extáze

Akutní intoxikace.

Mezi méně závažní nežádoucí účinky patří skřípání zubů, ztuhnutí dásní, zvýšené svalové napětí, rozmazané vidění a druhého dne po užití se zpravidla dostavují stavy připomínající kocovinu, kdy tyto stavy mohou mít za následek nespavost, ztrátu rovnováhy a bolesti hlavy. Závažnějším jevem jsou stavy nazývané jako „návaly do hlavy“. K nim obvykle dochází během vybuzeného stavu na tanečním parketě, kdy tanečník ztrácí na dobu někdy až 3 minut sluchové i zrakové vjemy. Dalšími příznaky jsou žízeň, kterou ovšem uživatel nepocítuje, rozšířené zornice, zrychlený tep a zmatenost.

Dlouhodobé užívání.

Dlouhodobý této drogy uživatel se vystavuje celé řadě problémů spojených zejména s podvýživou, neboť extáze potlačuje chuť k jídlu. Dále zvyšuje velkou měrou náchylnost k chřipkovým onemocněním, bolestem v krku apod. Tyto indicie naznačují, že tato droga a životní styl, který k ní patří, narušují přirozenou imunitu lidského organismu. Zvýšení nebezpečí vzniku infarktu (extáze vyvolává zvýšení tělesné teploty) a je – li aplikována v dusném a přelidněném prostředí, a ten, kdo ji užil pak několik hodin tančí, teplota prudce stoupá. Extáze dále silně poškozuje játra a objevily se i případy silného krvácení do mozku, kdy uživatel zemřel. Současný výzkum ukazuje, že extáze může způsobit další problémy u lidí, kteří již trpí srdeční chorobou, vysokým krevním tlakem, glaukomem, epilepsií nebo kteří jsou celkově fyzicky nebo psychicky oslabeni¹⁷.

4.4.5.2. LSD a EXTÁZE – soudně – lékařské hledisko

LSD (chemicky diethylamid kyseliny lysergové) je droga připravovaná z kyseliny lysergové, účinné látky námele (*Claviceps purpurea*). Nejčastěji se aplikuje perorálně absorbováním do svého papíru, který je polknut (tzv. tripy), či ve směsi se želatinou nebo ve formě malých tabletek. Obvyklé perorální dávky činí 100 – 250 µg, účinek však mají i dávky podstatně nižší (20 – 30 µg). Účinek po perorální aplikaci nastupuje za 15 – 20 minut a trvá 8 – 12 hodin.

Pod názvem Extáze se objevil nový druh plně syntetických drog (převážně na bázi amfetaminu), spojujících v sobě účinky psychostimulační a halucinogenní. Skupina těchto látek je též nazývána „design“ drogy (chemické drogy druhé generace). Tím se rozumí, že tyto drogy lze pomocí počítačové techniky navrhnout jako molekulové variace klasických omamných či psychotropních látek. Jsou zpravidla označovány zkratkami chemických názvů.

¹⁶ Miovský, M.: LSD a jiné halucinogeny; Albert 1996, s. 42 – 56

¹⁷ Tyler, A.: Drogy v ulicích, mýty – fakta - rady; Ivo Železný 2000, s. 120 – 126

Mezi nejrozšířenější patří:

- MDMA = 3, 4 – **metylendioxy**metamfetamin („Ecstasy“, „Adam“) a
- MDEA = 3, 4 – **metylendioxy**etylamfetamin („Eva“).

Tyto drogy jsou nejčastěji distribuovány formou tablet různých barev a s rozličnými vlisy produkováných ilegálními laboratořemi. Obsah účinných látek v tabletách se pohybuje v rozmezí 50 – 200 mg (obvyklá jednotlivá dávka), jako minimální smrtelná dávka se uvádí 0,5 g. Počátek působení nastává zhruba za 30 minut po aplikaci, trvání účinku je 4 – 6 hodin (podle některých pramenů až 12 hodin).

4.4.6. Rozpouštědla

Ač v incidenčních a prevalenčních studiích jsou osoby zneužívající těžká rozpouštědla významně zastoupeny, v policejních statistikách se prakticky nevyskytují. Je to zdůvodněno volným prodejem rozpouštědel v maloobchodní síti. Z praktického hlediska se nedá prokázat naplnění skutkové podstaty trestného činu podle ust. § 187 nebo 187a) tr. zákona. Minimální počet osob je trestně stíhán za trestný čin Šíření toxikomanie podle ust. § 188a) tr. zákona v souvislosti s rozpouštědly. Rozšíření zneužívání rozpouštědel je významné zejména v oblastech s vysokou nezaměstnaností a v oblastech soustředění sociálně slabých vrstev obyvatelstva, zejména Rómské populace.

4.4.7. Hypnotika¹⁸

Barbituráty – jsou to léky, které pro tlumivé účinky na CNS byly užívány jako sedativa, hypnotika a antiepileptika. Dříve patřily k velmi často ordinovaným lékům a vyskytovaly se hojně při otravách. Pro malou terapeutickou šíři a nebezpečí užití jako sebevražedného prostředku i pro možnost vzniku lékové závislosti se užívají stále méně. Zachovaly si své užití jako antiepileptikum. Barbituráty působí na CNS tlumivě, a to v závislosti na dávce sedativně, hypnoticky až narkoticky.

Príznaky otravy: ospalost, bolest hlavy, nevolnost, zvracení, porucha vědomí prohlubující se až do kómatu, úplná svalová ochablost. Smrtelné dávky se udávají v rozmezí 2 – 10 g.

Thiopental – patří mezi ultrakrátkodobé barbituráty a z hlediska použití mezi celková anestetika. Aplikace je i. v., toxická koncentrace v séru je 10 mg/l.

Zolpidem a **Zopiklon** – obě látky patří mezi hypnotika třetí generace. Aktivují „benzodiazepinový receptor“. V toxikologii je o nich zatím málo údajů. Toxické koncentrace u Zolpidemu jsou 0,5 mg/l, u Zopiklonu 0,15 mg/l. V jednom publikovaném případě smrtelné otravy Zolpidemem šlo o 29 letého lékaře s anamnézou užívání drog, který byl nalezen mrtev s prázdnými obaly Stilnoxu kolem těla. Při pitvě byla zjištěna jako bezprostřední příčina smrti – otok mozku a otok plic po i. v. aplikaci Zolpidemu.

Benzodiazepiny – mají 4 základní účinky. Z hlediska zneužívání léků je důležitý sedativní až hypnotický účinek. Mezi nejvíce zneužívané benzodiazepiny patří **Diazepam**.

¹⁸ Kolektiv autorů: Soudní lékařství; Grada Publishing, s. 483 a násled.

4.5. VÝZKUM V ROCE 1995

O tom, jaká je situace mezi středoškolskou a učňovskou mládeží v České republice a v Praze ukazují výsledky výzkumu, který byl součástí mezinárodního projektu s názvem ESPAD (European school project on alcohol and drugs) 1995¹⁹.

V rámci výzkumu bylo dotázáno více než 3.000 studentů středních škol a žáků středních učňovských škol narozených v roce 1979. Výsledná data jsou v %.

Tab. č. 2 – Vybrané ukazatele návykového chování (třídění podle pohlaví) ESPAD – CZ 95

Psychoaktivní návykové látky jiné zneužívané substance (výskyt užívání za celý život)

Užívané látky	Chlapci	Dívky
Užití jakékoli ilegální drogy	25,9	18,7
Užití jakékoli ilegální drogy jiné než marihuana nebo hašiš	4,6	4,0
Jakákoli droga aplikovaná injekčně	1,0	1,0
Marihuana nebo hašiš	25,2	17,6
Amfetaminy (pervitin)	1,7	2,0
LSD nebo jiný halucinogen	2,6	2,2
Heroin	0,5	0,8
Léky s tlumivými účinky – sedativa	7,7	14,6
Prchavá rozpustidla	7,9	7,3
Anabolické steroidy nebo jiné prostředky dopingů	3,3	0,9
Alkohol spolu s pilulkami	8,0	9,5

Tab. č. 3 – Výskyt užívání drog podle typu navštěvované látky (hodnoty v procentech)

Skupina látek	Gymnázium	Střední škola	Učební obory
Jakékoli OPL	15,2	19,6	27,4
Kannabinoidy	14,2	18,6	26,7
Jakékoli OP bez kannabinoidů	3,6	3,6	5,1

¹⁹ Kašparová, Z., Marková, Š., Chalaš, I.: Středisko sociální prevence hl. m. Prahy – Drogová scéna v hl. m. Praze v roce 1995; Bulletin NPDC č. 2/1996, s. 42 – 94

PREKURZORY A POMOCNÉ LÁTKY V.

mjr. PhDr.Saša HUBINOVÁ, mjr. PhDr. František DLOUHÝ

7. FENYLACETON

Jiný název :	1-fenyl-2-propanon, P2P, benzyl metyl keton, BMK,
Molekulární vzorec :	C ₉ H ₁₀ O
Molekulární hmotnost :	134,18
Bod varu :	214 -216 C
Char.vlastnosti :	bezbarvá až mírně nažloutlá viskózní kapalina
Nezákonné užití :	při výrobě amfetaminu a metamfetaminu
Zákonné užití :	v chemickém průmyslu na organické syntézy
Výrobní proces :	z fenyloctové a octové kyseliny
Upozornění :	hořlavina, dráždí pokožku a oči
Opatření :	<ul style="list-style-type: none">- ukládat v chladu, suchém prostředí- chránit proti světlu a otevřenému ohni- pracovat s ochrannými pomůckami (brýle, respirátor, rukavice..)- zamezit kontaktu s pokožkou a očima
Výrobci :	Česká republika : nevyrábí se Evropa : Ukrajina, Francie, Německo, Itálie Amerika : USA
První pomoc :	<ul style="list-style-type: none">- při inhalaci čerstvý vzduch a odpočinek- při potřísnění odstranit zamořený oblek a omýt pokožku mýdlem a větším množstvím vody- při zasažení očí okamžitě vymýt proudem vody- při požití vypít větší množství vody- ve všech případech vyhledat následně lékaře
Kontrola :	dovozní a vývozní povolení I OPL MZdravotnictví zák.167/98Sb.

8. ISOSAFROL

Jiný název :	1,2-metylendioxy-4-propenylbenze, 5-(1-propenyl)1,3-benzodioxol,
Molekulární vzorec :	C ₁₀ H ₁₀ O ₂
Molekulární hmotnost :	162,18
Bod varu :	253 C
Char.vlastnosti :	kapalina s vůní anýzu, rozpustná v alkoholu, etyleteru a benzenu, ve vodě nerozpustná
Nezákonné užití :	při výrobě MDA, MDMA, MDE
Zákonné užití :	v chemickém průmyslu při organických syntézách v kosmetickém průmyslu při výrobě parfémů a vůní
Výrobní proces :	reakcí safrolu s alkoholickým hydroxidem draselným
Upozornění :	styk s touto látkou může způsobit nevyléčitelné poškození organismu má karcinogenní a mutagenní účinky
Opatření :	<ul style="list-style-type: none">- ukládat v chladu,- chránit proti světlu,- pracovat s ochrannými pomůckami (brýle, respirátor, rukavice..)

Výrobci :	- zamezit kontaktu s pokožkou a očima Česká republika : nevyrábí se Evropa : Německo Amerika : USA
První pomoc :	- při inhalaci čerstvý vzduch a odpočinek - při potřísnění odstranit zamořený oblek a omýt pokožku mýdlem a větším množstvím vody - při zasažení očí okamžitě vymýt proudem vody - při požití vypít větší množství vody - ve všech případech vyhledat následně lékaře
Kontrola :	dovozní a vývozní povolení I OPL MZdravotnictví zák.167/98Sb.

9. N-ACETYLANTRANILOVÁ KYSELINA

Jiný název :	kyselina 2-acetamidobenzoová, N-acetyl
Molekulární vzorec :	C ₉ H ₉ NO ₃
Molekulární hmotnost :	179,18
Bod tání :	184-186 C
Char.vlastnosti :	čistě bílý nebo téměř bílý krystalický prášek se sladkou chutí
Nezákonné užití :	při výrobě metaqualonu a mecloqualonu
Zákonné užití :	při výrobě léčiv, plastů a čistých chemikálií
Výrobní proces :	z kyseliny antranilové a acetanhydridu
Upozornění :	styk s touto látkou může způsobit nevyléčitelné poškození organismu látko poškozuje vodu
Opatření :	- ukládat v pevně uzavřeném obalu v chladu a suchu, - pracovat v dobře větrané místnosti - nejíst, nepít, nekouřit, - pracovat s ochrannými pomůckami (brýle, respirátor, rukavice..) - zamezit kontaktu s pokožkou a očima
Výrobci :	Česká republika : VÚOS Pardubice Evropa : Německo, Belgie, Švýcarsko, Velká Británie Amerika : USA
První pomoc :	- při inhalaci čerstvý vzduch a odpočinek - při potřísnění odstranit zamořený oblek a omýt pokožku mýdlem a větším množstvím vody - při zasažení očí okamžitě vymýt proudem vody - při požití vypít větší množství vody - ve všech případech vyhledat následně lékaře
Kontrola :	dovozní a vývozní povolení I OPL MZdravotnictví zák.167/98Sb.

NEJČASTĚJI ZNEUŽÍVANÉ LÉKY S OBSAHEM EFEDRINU NEBO PSEUDOEFEDRINU.

kpt. Mgr. Petr LULEK, NPC

K výrobě metamfetaminu (pervitin) se stále ve větší míře namísto klasického prekursoru - efedrinu, který je hůře dostupný, používají dostupnější a levnější léčiva.

Léčiva se podle obsahu efedrinu nebo pseudoefedrinu dělí do 2 skupin. První skupinu tvoří léčiva s obsahem efedrinu nebo pseudoefedrinu do 30 mg v tabletě. Tyto je možné koupit v lékárnách bez lékařského předpisu. Do druhé skupiny patří léčiva s obsahem vyšším než 30 mg v tbl., a tyto lze dostat v lékárnách pouze na lékařský předpis.

1. skupina :

Modafen tbl. výrobce Léčiva a.s.

- jedná se o kombinaci antirevmatika ibuprofenu s pseudoefedrinem, 30 mg. v 1 tbl.,
- používá se při léčbě infekčního onemocnění horních cest dýchacích,
- orientační cena 24tbl. 94 Kč

Paralen plus tbl. výrobce Léčiva a.s.,

- jedná se kombinaci paracetamolu a pseudoefedrinu 30mg v 1 tbl.,
- použití k léčbě chřipky a nachlazení,
- orientační cena 24 tbl. 70 Kč

Nurofen Stopgrid tbl. výrobce Boots Healthcare int., Velká Británie,

- jedná se o kombinaci ibuprofenu a pseudoefedrinu 30mg v 1 tbl.,
- použití k léčbě infekčních onemocnění horních cest dýchacích,
- orientační cena 12 tbl. 100 Kč

Advil Cold tbl. výrobce z Itálie,

- léčivo registrované v ČR, oficiálně nedovážené

2. skupina :

Clarinase Repetabs tbl. výrobce Belgie,

- obsah pseudoefedrinu 120 mg v 1 tbl.,
- používá se při léčbě rýmy alergického nebo virového původu,
- orientační cena 14 tbl. 177 Kč

Disophrol Repetabs tbl. výrobce Belgie,

- obsah pseudoefedrinu 120 mg v 1 tbl.,
- používá se k tlumení alergických i jiných projevů rýmy,
- orientační cena 8 tbl. cca 97 Kč

Ipecarin gtt. výrobce IVAX CR a.s.,

- obsah efedrinu 130 mg. v 10 ml,
- používá se při léčbě kašle,
- orientační cena 10ml 17 Kč

Mukoseptonex E gtt. výrobce IVAX CR a.s.,
- obsah efedrinu 100 mg v 10 ml,
- používá se při léčbě zánětu nosohltanu,
- orientační cena 10 ml 22 Kč

Solutan sol. výrobce IVAX CR a.s.,
- obsah efedrinu 17,5 mg v 1 ml,
- používá se při léčbě kašle,
- orientační cena 50 ml 26 Kč

Tussilen por. gtt. sol. výrobce IVAX CR a.s.
- obsah efedrinu 2 mg v 1 ml,
- používá se při léčbě kašle,
- orientační cena 28 Kč

Ephedrine Biotika inj. výrobce Slovensko,
- obsah efedrinu 50mg v 1 ml,
- používá se k léčbě alergických stavů,
- orientační cena za 50 ml 53 Kč

Kodynol tbl. výrobce Slovensko,
- obsah efedrinu 10 mg. v 1 tbl.,
- používá se při léčbě kašle,
- orientační cena 19 Kč

Spasmoveralgin neo tbl. výrobce Slovensko,
- obsah efedrinu 5 mg v 1 tbl.,
- používá se k léčbě žlučové a ledvinové koliky,
- orientační cena za 10 tbl. 37 Kč.

Seznam léků neregistrovaných v ČR obsahujících efedrin nebo pseudoefedrin :

Cirrus cps. - výrobce Belgie
Pronose - výrobce Belgie
Trifed tbl. - výrobce Jordánsko
Wick Medinait sir. - výrobce Německo
Benarcos inj. - výrobce Slovensko
Boroglucal inj. - výrobce Belgie
Ephedrin Slovakofarma - výrobce Slovensko
Pleumolysin loz 30 - výrobce Slovakofarma Slovensko
Spasmoveralgin tbl. 10 - výrobce Slovakofarma Slovensko
Xantedryl tbl. - výrobce Slovakofarma Slovensko
Xantedrylettae tbl. - výrobce Slovakofarma Slovensko

Tento výčet obsahuje všechny léky, které lze zneužít k výrobě metamfetaminu. Z tohoto důvodu by bylo dobré věnovat při prováděných domovních prohlídkách zvýšenou pozornost výskytu většího množství těchto léčiv.

VÝVOJ A SÚČASNÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA DROGOVÝCH DELIKTOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

JUDr. Ján ŠANTA, PhD. Krajská prokuratura Prešov

Obdobie od 1.1. 1993 je etapou samostatnej existencie Českej a Slovenskej republiky, a tým aj prehlbujúcich sa rozdielov v právnej úprave jednotlivých spoločenských vzťahov. Tieto trendy badať v mnohých právnych odvetviach, trestné právo nevynímajúc. Predmetné konštatovanie je aktuálnym tiež v úprave tzv. drogových deliktov, ktorú v jej súčasnom znení v Slovenskej republike máme v úmysle priblížiť českému čitateľovi na pozadí jej chronologického vývoja.

Do prvých rokov svojej samostatnosti vstupuje Slovenská, rovnako aj Česká republika, v tomto smere s Trestným zákonom č. 140/1961 Zb. V znení **zákona č. 175/1990 Zb.**, ktorý drogové delikty upravuje v IV. Hlave osobitnej časti medzi trestnými činmi všeobecne nebezpečnými, konkrétne v § 187 a 188 s názvom Nedolená výroba a drženie omamných a psychotropných látok a jedov a v § 188a – Šírenie toxikomanie.

V zmysle prvých dvoch ustanovení, trestne zodpovedným a sankcionovaným trestom odňatia slobody do 3 rokov alebo peňažným trestom bol ten, kto bez povolenia vyrobil, doviezol, vyviezol, previezol, inému zadovážil alebo pre iného prechovával omamnú alebo psychotropnú látku alebo jed /§187 ods.1 Trestného zákona/. Prísnejšie postihnuteľným, t.j. trestom odňatia slobody od 2 do 10 rokov bol ten, kto taký čin spáchal ako člen organizovanej skupiny alebo vo väčšom rozsahu, tiež vtedy, ak získal takým činom značný prospech alebo ho spáchal voči osobe mladšej ako 18 rokov, prípadne ak ako následok vznikla ťažká újma na zdraví /§187 ods. 2 Trestného zákona/. Nakoniec možnosť uloženia trestu odňatia slobody v sadzbe od 8 do 15 rokov sa spájala so spôsobením ťažkej újmy na zdraví viacerých osôb alebo smrti, respektive so spojením páchatel'a s organizovanou skupinou posobiacou vo viacerých štátoch /§187 ods.3 Tr. Zákona/.

Základná skutková podstata § 188 Tr. Zákona /s obdobnými sankciami jako § 187 ods.1 Tr. zákona a navyše s prepadnutím veci/ zakotvovala trestnosť výroby, sebe alebo inému zadovážanie alebo prechovávanie predmetu určeného na nedovolenú výrobu omamnej alebo psychotropnej látky alebo jedu. Zákon uvedenú sankciu na jeden až päť rokov zvyšoval v prípade spáchania činu vo väčšom rozsahu alebo získania značného prospechu a na 2 až 8 rokov ju zvyšoval za predpokladu, že poškodenou bola osoba mladšia ako 18 rokov.

Nakoniec trestný čin šírenia toxikománie podľa § 188 Tr. zákona spáchal ten, kto iného zvädzal na zneužívanie inej návykovej látky než alkoholu alebo ho v tom podporoval, prípadne kto zneužívanie takej látky inak podnecoval alebo šírila. Takýto pachateľ sa trestal odňatím slobody na 1 rok alebo zákazom činnosti, či peňažným trestom, resp. Až na 3 roky, ak popísaným spôsobom konal voči osobe mladšej ako 18 rokov.

Už za existencie samostatnej Slovenskej republiky prvou novelou Tr. zákona meniacou znenie analyzovaných skutkových podstát drogových trestných činov je **zákon č. 177/1993 Z.z. účinný dňom 12.8.1993**. Pôvodnej právnej úpravy sa však nedotýka zásadným spôsobom, najmä nie pokiaľ ide o objektívnu stránku týchto trestných činov. Konkrétne táto novela zvyšuje základnú trestnú sadzbu trestu odňatia slobody u trestného činu nedovolennej výroby a držania omamných a psychotropných látok a jedov podľa § 187 ods. 1 Tr. zákona z pôvodných maximálnych 3 na 1 až 5 rokov. Ďalej v odseku 2 vypúšťa pojem „vo väčšom rozsahu“, do odseku 3 preraďuje znak „členstvo v organizovanej skupine“ a nanovo v tomto odseku jako znak kvalifikovanej skutkovej podstaty uvedeného trestného činu zakotvuje získanie prospechu veľkého rozsahu.

Napokon §188 ods.1 Trestného zákona je spomínanou novelou doplnený aj o predmet určený na nedovolenú výrobu jadrovej alebo obdobnej rádioaktívnej látky, čo súvisí

s novozakotveným znením § 187a Trestného zákona s názvom Nedovolená výroba a držanie jadrových materiálov.

Dôležitú zmenu v rozsahu možného vyvodenia trestnej zodpovednosti za prechovávanie zakázaných látok prináša novela Tr. zákona – **zákon . 248/1994 Z.z., účinná od 1.10.1994.** Táto novela rozširuje názov § 187 Tr. zákona o prekurzory a jeho znenie v odseku 1 upravuje nasledovne: „Kto bez povolenia vyrobí, dovezie, vyvezie, prevezie, inému zadováži alebo pre seba alebo pre iného prechováva omamnú alebo psychotropnú látku alebo jed alebo prekurzor, potresce sa odňatím slobody na 1 rok až 5 rokov alebo peňažným trestom“.

Podstata predmetnej novely teda spočíva v rozšírení trestnej zodpovednosti za uvedený čin aj na osoby, ktoré majú drogy v držbe bez zisteného motívu alebo pre vlastnú potrebu. Zákonodarcu tým reagoval na nemožnosť dovtedajšej právnej úpravy trestne postihnúť jednotlivcov, u ktorých polícia zistila držbu drog vo väčších množstvách, ak také osoby použili na svoju obranu tvrdenie, že ich majú výlučne pre osobnú potrebu a a ko titul ich nadobudnutia uviedli kúpu na území Slovenskej republiky od im bližšie neznámeho dodávateľa.

V tejto súvislosti sa však dôležitým javilo dôsledné odlišenie pojmov „prechovávanie“ drogy pre seba a jej „zadovážanie si“ v rámci spotrebnej držby, ktorá na rozdiel od prvého pojmu – prechovávaní drogy pre seba naďalej zostala beztrestná. Kritériom pre rozlišovanie týchto pojmov slúžilo poznanie subjektívnej stránky konania páchateľa, s prihliadnutím ku všetkým okolnostiam konkrétného prípadu. Pre záver o charaktere konania páchateľa bolo pritom podstatné zo strany orgánov činných v trestnom konaní najmä zistenie, či ten už v v čase zadovážania si látky konal v úmysle aplikovať si látku, respektive či naopak, zisteným konaním sledoval jej nezákonné ukrytie pre neskoršie a v jeho predstavách časovo bližšie neurčené použitie. Pre rozhodnutie o uvedenej otázke sa jako významné javilo poznanie aj tých konkrétnych a od vôle páchateľa nezávislých okolností, ktoré prípadnú bezprostrednú aplikáciu látky po jej zadovážení z pohľadu páchateľa v konkrétnom prípade neumožňovali /nevhodné prostredie a z neho vyplývajúca možnosť odhalenia, nedostatok technickej vybavenosti apod./. Z faktického hľadiska prechovávaním pre seba bolo treba rozumieť nezákonné ukrývanie látky na neskorší čas, bez záveru túto látku v najbližšom možnom čase fyzicky využiť pre seba.²⁰ Za takýchto podmienok sa naskýjala možnosť, mimo tzv. spotrebnej držby, vyvodiť trestnú zodpovednosť u toho, u koho boli drogy zistené, teda aj za ich prechovávanie pre seba.

Ďalšie zmeny, ktoré zákon č. 248/1994 Z.z. priniesol, bolo v prípade trestného činu šírenia toxikománie podľa § 188 Tr. zákona zvýšenie trestnej sadzby u trestu odňatia slobody v prvom odseku až na 2 roky a v odseku 2 na 6 mesiacov až 5 rokov.

Nie nezanedbateľným sa javí byť tiež do Trestného zákona zakotvenie § 218a – Podávanie anabolických látok mládeži v tomto znení: „Kto opakovane alebo vo väčšej miere podáva osobe mladšej jako 18 rokov anaboliká alebo iné prostriedky s anabolickým účinkom na iný jako liečebný účel, potresce sa odňatím slobody až na 1 rok“.

Svojím obsahom i rozsahom za najpodstatnejšiu novelu Tr. zákona týkajúcu sa drogových deliktov je potrebné považovať **zákon č. 183/1999 Z.z., účinný dňom 1.9.1999.** Ten totiž novokoncipovaným spôsobom v § 186 až 188 upravuje Nedovolenú výrobu a držbu omamnej, psychotropnej látky, jedu a prekurzora a obchodovanie s ním.

Konkrétne v § 186 zakotvuje trestnosť neoprávneného prechovávaní omamnej látky, psychotropnej látky, jedu a prekurzora pre vlastnú potrebu a stanovuje trest odňatia slobody až na 3 roky alebo prepadnutie vecí. Pojem prechovávaní takýchto látok pre vlastnú potrebu novela vykladá v § 89 ods. 12 Tr.zákona tak, že sa ním rozumie mať neoprávnene v držbe po

²⁰ Čentéš, J.: Alkoholizmus a drogové závislosti č.2, Bratislava, 1999, str. 111

akúkoľvek dobu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor v množstve, ktoré zodpovedá najviac obvykle jednorázovej dávke na použitie, a to pre osobnú spotrebu.

Podstatnú zmenu predmetnou novelou zaznamenáva znenie § 187 Tr. zákona, ktoré si z dôvodu jeho ďalšej hlbšej analýzy dovoľujeme citovať:

1. Kto neoprávnene omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor

- a) Vyrobí, vyvezie, dovezie alebo prevezie,
- b) Kúpi, vymení alebo inak zadováži,
- c) Predá alebo inak sprostredkuje alebo
- d) Prechováva po akúkoľvek dobu,

potresce sa odňatím slobody na 2 roky až na 8 rokov alebo prepadnutím majetku alebo peňažným trestom alebo prepadnutím vecí.

2. Odňatím slobody na 3 až 10 rokov sa páchatel' potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) Pre osobu mladšiu ako 18 rokov alebo pre osobu zbavenú zpusobilosti na právne úkony alebo osobu postihnutú duševnou poruchou
- b) Pre osobu, ktorá se liečí z drogovej závislosti alebo
- c) Opätovne

3. Rovnako jako v odseku 2 sa páchatel' potresce, ak činom uvedeným v odseku 1

- a) Spôsobí ťažkú újmu na zdraví alebo
- b) Získa značný prospěch

4. Odňatím slobody na 8 rokov až 15 rokov sa páchatel' potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) Jako člen organizovanej skupiny alebo v spojení s organizovanou skupinou pôsobiacou vo viacerých štátoch, alebo
- b) Pre osobu mladšiu jako 15 rokov

5. Rovnako jako v odseku 4 sa páchatel' potresce, ak činom uvedeným v odseku 1

- a) Poruší dôležitú povinnosť, ktorá mu vyplýva z jeho zamestnania, povolania alebo funkcie
- b) Získa prospech veľkého rozsahu
- c) Spôsobí ťažkú újmu na zdraví viacerých osob, alebo
- d) Spôsobí smrť

6. Odňatím slobody na 12 rokov až 15 rokov alebo výnimočným trestom sa páchatel' potresce, ak spácha čin uvedený v odseku 1 jako člen zločineckej skupiny alebo zpusobí takým činom smrť viacerých osob.

V § 188 novelizovaného Tr. zákona badať zmenu v prípade zakotvenia aj predmetu určeného na výrobu prekurzora, jako aj vysoko rizikovej chemickej látky a sprisnenie trestu odňatia slobody v rozpätí 1 až 5 rokov. Znakmi kvalifikovaných skutkových podstat' tohoto tr. činu sú získanie pre seba alebo iného väčšieho prospechu (ods.2, trestná sadzba 2 až 8 rokov),

značného prospechu (ods.3, 3 až 10 rokov), resp. Prospechu veľkého rozsahu (ods.4, 8 až 15 rokov).

Predmetná novela tiež sprísňuje tresty odňatia slobody u trestného činu šírenia toxikomanie podľa § 188a Tr. zákona, konkrétne v ods. 1 na 1 až 5 rokov a v ods. 2 (spáchanie činu voči osobe mladšej ako 18 rokov) na 2 až 8 rokov.

Nakoniec poslednou novelou týkajúcou sa drogových deliktov je novela Tr. zákona **zákonom č. 253/2001 Z.z., účinným od 1.8. 2001.**

Podstatou a dôvodom ostatnej novelizácie je najmä zmena znakov kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu Nedovolennej výroby a držby omamnej látky, psychotropnej látky, jedu a prekurzora a obchodovanie s ním podľa § 187 ods. 3 písm.b/, resp. ods. 5 písm.b/ Tr. zákona z pôvodného znenia „získa značný prospech“, resp. „prospech veľkého rozsahu“ na „spáchanie činu uvedenom v ods. 1 v značnom“, prípadne „veľkom rozsahu“.

Jako podčiarkuje dovodová správa, tento postup sa javí byť opodstatnený jednak preto, že pri takomto čine je takmer bezvýnimočne pristihnutý tranzitér drogy, ktorý môže byť postihnutý iba za pomoc vo forme prípravy podľa § 7 ods. 1 Tr. zákona (takéto okolnosti podmieniajú aj použitie vyššej trestnej sadzby, pretože značný prospech, resp. prospech veľkého rozsahu sa dosahuje zásadne pri predaji drogy dorúčením spotrebiteľovi, a to činnosťou iných osôb ako tranzitéra), jednak môžu vyvstať (a aj vznikli) takmer nerešiteľné problémy pri preukazovaní rozsahu prospechu (zisku) ako rozdielu medzi výškou prostriedkov utržených predajom drogy konečnému spotrebiteľovi na strane jednej a celkovou výškou všetkých nákladov, ktoré boli za účelom dosiahnutia tohoto cieľa a vynaložené (a ti aj v prípade ak hodnota drogy dosahovala i niekoľko 10, či 100 miliónov korún)

Nakoniec ostatná spomínaná novela spojenie páchatel'a s organizovanou skupinou pôsobiacou vo viacerých štátoch z pôvodného odseku 4 písm.a/ zaraďuje do nového odseku 6 (pôvodný sa posúva do odseku 7) a sankcionuje ho trestom odňatia slobody na 10 –15 rokov.

S poukazom na rozsah textu tohoto článku, dovoľíme si hlbšiu analýzu súčasného znenia právnej úpravy drogových deliktov v Trestnom zákone Slovenskej republiky, aktuálne aplikačné problémy i stav drogovej kriminality v SR analyzovať v budúcom samostatnom príspevku.

ZPRÁVA OSN: GLOBALIZACE A NOVÉ TECHNOLOGIE PŘINÁŠEJÍ NOVÉ PROBLÉMY PŘI UPLATŇOVÁNÍ PROTIDROGOVÝCH ZÁKONŮ

INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE

PRAHA, 27. února 2002 (Informační centrum OSN) - Vlády se musí aktivně snažit o snížení nebezpečí, které v boji proti drogám představuje globalizace a nové technologie, vyzývá Výbor pro mezinárodní kontrolu drog (INCB) ve své výroční zprávě vydané dnes.

Zpráva uvádí, že drogy se prodávají prostřednictvím internetu, drogoví dealeri vstupují do soukromých *chatů* a farmaceutické firmy prodávají přes internet léky, které mají být dostupné pouze na předpis. Zprávy z **České republiky** ukazují, že ilegální prodej a nákup drog bývá sjednáván přes internet z internetových kaváren a mobilních telefonů. To jsou jen některé z množství problémů, které s sebou v oblasti drog přináší globalizace a využívání nových technologií, uvádí INCB ve své výroční zprávě.

Výbor INCB je znepokojen, že v poslední dekádě zaznamenaly všechny země střední a východní Evropy nárůst v oblasti zneužívání, obchodu a pašování drog. Obzvláště pak v tomto regionu posílila nabídka opiátů z jihozápadní Asie. Novým fenoménem se staly "otevřené drogové scény".

Kromě vzniku virtuálního trhu (*cyber market*) s drogami v České republice vyjadřuje INCB znepokojení nad pokračující nabídkou a výrobou efedrinu (hlavní látka, ze které se získává metanfetamín) v této zemi. V roce 2000 bylo v Česku odhaleno 14 tajných laboratoří na výrobu matanfetamínu, zejména pro spotřebu na místním trhu. Z ČR je také hlášena zvyšující se spotřeba MDMA (Extáze).

Profesor Ghodse, předseda INCB, prohlásil: "Existuje reálné nebezpečí, že veškerý pozitivní přínos internetu bude významně znehodnocen lidmi, kteří ho využívají k ilegálním cílům. Vlády musí řešit problémy, které nové technologie představují pro prosazování protidrogových zákonů v období sílící globalizace." Výbor vyzývá vlády států, aby přijímaly kroky, které zabrání zneužívání nových technologií organizovanými zločinnými gangy a aby zvážily možnost vzniku úmluvy OSN o kyberzločinu.

Afghánistán

Zpráva výboru INCB se mimo jiné zabývá situací v Afghánistánu a varuje, že prevence dalšího nezákonného pěstování máku je nedílnou součástí snah o dosažení míru, bezpečnosti a rozvoje. INCB vyzývá mezinárodní společenství, aby zajistilo potřebnou technickou a finanční pomoc nezbytnou k plnému prosazení mezinárodních dohod. Výbor rovněž vyzývá afghánské úřady, aby se hned či v blízké budoucnosti zavázaly k plnému přijetí mezinárodních dohod o kontrole drog.

Marihuana

INCB ve své zprávě uvádí, že klást marihuanu na úroveň alkoholu by bylo "historickým omylem". Zdravotní rizika tabáku a alkoholu jsou všeobecně známa, bylo by však chybou zatěžovat navíc zdravotní systém důsledky užívání další škodlivé substance, jakou marihuana nepochybně je. Výbor proto žádá všechny vlády a mezinárodní orgány, jichž

se tato otázka týká, aby znovu zhodnotily situaci a hledaly způsoby řešení problematiky pěstování marihuany v souladu s mezinárodním právem.

INCB je ve stále větším míře znepokojen tím, že některé státy, které jsou signatáři Jednotné úmluvy o narkotikách z roku 1961 zneužívají právních nedostatků k obcházení stanovených norem kontroly pěstování konopí. Některé západoevropské vlády zavedly legislativu legalizující pěstování a užívání marihuany pro osobní potřebu. Výbor je znepokojen tím, že v době, kdy se rozvojové státy snaží odstranit marihuanu a bojovat proti jejímu pašování, se některé vyspělé státy rozhodly tolerovat její pěstování, prodej i konzumaci na svém území.

Operace Topaz

Ve zprávě INCB se dále uvádí, že značné množství chemikálie, která by mohla být použita k výrobě až 230 tun heroinu, bylo zneškodněno prostřednictvím mezinárodní operace na sledování globální přepravy rizikových chemických látek. Za prvních osm měsíců svého trvání přinesla operace *Topaz* velice pozitivní výsledky všem vládám, které se snaží zabránit tomu, aby bylo více než 200 tun acetanhydridu z legálního mezinárodního obchodu zneužito pro výrobu heroinu. Z tohoto množství by mohlo být vyrobeno až 2,3 miliardy dávek heroinu.

Situace v evropském regionu

Evropa zůstává hlavním zdrojem ilegálně vyráběných syntetických drog jako je např. MDMA (Extáze), které jsou běžně dostupné a v široké míře užívány mladými lidmi v Evropě i mimo kontinent. V roce 2001 bylo poprvé v historii odhaleno nelegální pěstování opiového máku v Albánii. Také v dalších evropských zemích existuje řada malopěstitelů opiového máku.

V některých západoevropských zemích došlo k dekriminalizaci činů spojených s držením a užíváním kontrolovaných drog a otevřené toleranci užívání drog, zejména marihuany a MDMA (Extáze). Žádná z vlád příslušných zemí nebyla schopna INCB prezentovat, jak tento přístup snižuje poptávku po nezákonných drogách.

Ve střední a východní Evropě došlo k výraznému nárůstu zneužívání drog a obchodování s nimi. Rozšiřuje se zejména ilegální výroba a užívání amfetaminových stimulantů.

V Ruské federaci byl zaznamenán zvýšený příliv afghánského heroinu.

Většina středo - a východoevropských zemí, které dosud byly především tranzitními zeměmi pro pašeráky drog, se nyní potýkají se závažnými problémy spojenými s užíváním heroinu. V mnoha zemích se šíří mezi intravenózními uživateli drog AIDS a hepatitida typu C.

* * *

Více informací na web stránkách INCB

www.incb.org

DROGY V ZEMÍCH STŘEDNÍ ASIE

Zdroj NPC

Shrnutí: Situace ohledně drog v Afghánistánu (který je považován za celosvětově největšího producenta heroinu) a v dalších zemích Střední Asie se v posledních dvaceti letech neustále zhoršuje. Opiáty jsou v regionu zdrojem finanční podpory teroristických organizací. Sousední země Afghánistánu (Írán, Pákistán, Turkmenistán, Tádžikistán, Uzbekistán) a další státy Střední Asie čelí vážným bezpečnostním a sociálním problémům, vyplývajícím z ilegálního obchodu s drogami a obrovské expanze konzumace drog, což představuje vážné překážky pro stabilitu a rozvoj těchto zemí.

VÝROBA DROG

V roce 2000 zadržely bezpečnostní úřady v Kyrgyzstánu 206 kg heroinu a 1984 kg opia, v Uzbekistánu 675 kg heroinu a 1700 kg opia a v Rusku 984 kg heroinu a 2185 kg opia. Většina těchto zajištěných drog byla vyrobena v Afghánistánu a pašována přes Tádžikistán (větší část drogového trhu v SNS a 80 % evropského drogového trhu jsou zásobovány heroinem z Afghánistánu).

V roce 2000 bylo v Tádžikistánu zajištěno 1883 kg heroinu a 4778 kg opia. Během prvních osmi měsíců roku 2001 úřady zajistily 3033,5 kg heroinu, což dokazuje, že země je primární tranzitní zemí pro heroin a opium, které jsou dopravovány z Afghánistánu přes centrální Asii do Ruska a Evropy. Množství heroinu zabaveného v Tádžikistánu prudce narůstá, ale množství této drogy zadržené v sousedních zemích klesá. Za první pololetí roku 2001 zabavily úřady v Kyrgyzstánu 58 kg heroinu, v Kazachstánu 57 kg a v Uzbekistánu 160 kg heroinu. Za stejné období bylo v Tádžikistánu zabaveno 1745 kg heroinu a pouhých 762 kg opia. Úřady zabavily v Uzbekistánu, Kyrgyzstánu a Kazachstánu méně heroinu než v Tádžikistánu, neboť v Tádžikistánu²¹ byla důsledněji prosazována legislativní opatření proti obchodu s drogami. Heroin se stále více vyvážel z Tádžikistánu (z Dušambe a Khujand) přímo na výnosnější trhy v Rusku a v západních zemích, spojením přes další země Střední Asie.

Prudký pokles množství zajištěného opia v Tádžikistánu a nárůst zabaveného heroinu ukazují, že opium, jako největší vývozní droga z Afghánistánu, je nahrazováno heroinem a v Afghánistánu narůstá počet laboratoří na zpracování opia na heroin (vyšší zisk z prodeje heroinu²² a pravděpodobně nedostatečné legislativní opatření proti zřizování drogových laboratoří²³ než v ostatních zemích Střední Asie).

Přísun afghánských drog přes Střední Asii měl relativně neznatelný dopad v západní Evropě a v USA, kde cena heroinu zůstala poměrně stálá a konzumace této drogy se v podstatě mírně snižovala (konzumenti se stále více přikláněli k syntetickým drogám, jako ecstasy a dalším derivátům). Naopak v některých státech východní a střední Evropy, které se v dobách komunismu nesetkaly v tak velkém měřítku s ilegálním obchodem s heroinem, se počet narkomanů zvýšil.

Na konci 90. let 20. stol. konzumovalo opiáty, včetně heroinu, 0,9 % Rusů. V Chorvatsku, Bulharsku a Lotyšsku, které jsou považovány za větší drogové tranzitní body, došlo k nárůstu počtu osob konzumujících opiáty z 0,6 na 0,8 %. V dalších evropských

²¹ V období od ledna do listopadu roku 2001 bylo v Tádžikistánu zabaveno 8,5 tuny drog, z toho v červenci 2 889 kg, v srpnu 721 kg, v září 826 kg, v říjnu 602 kg a v listopadu 436 kg narkotik.

²² Za 1 kg heroinu získá pašerák ve Střední Asii šestkrát více než za 1 kg opia.

²³ V Afghánistánu Tálibán zpočátku nezakročil proti místním velitelům, kteří zřizovali laboratoře na výrobu drog, a ani nebyla zavedena žádná opatření ze strany Severní aliance.

zemích s výjimkou Portugalska (cca 0,9 % osob) dosáhl počet drogově závislých na opiátech méně než 0,6 %. V zemích Střední Asie a na Kavkaze (nyní také velké drogové trase) se na konci 90. let počet osob konzumujících tyto drogy zvýšil - podle odhadů dosáhl v Tádžikistánu 2 %, v Gruzii 1,2 %, v Kazachstánu 0,9 % a v Uzbekistánu 0,7 %.

Pěstování máku v Afghánistánu se v průběhu 90. let 20. stol. stále rozšiřovalo a Tálibán vybíral daně z úrody máku a obchodu s drogami. Mezinárodní společenství opětovně vyzývalo Tálibán k zavedení opatření proti produkci opia. V červenci 2000 Mullah Omar vyhlásil²⁴, že korán zakazuje pěstování a obchodování s narkotiky a Tálibán zavedl striktní opatření proti pěstitelům máku a obchodníkům s drogami. Pěstování máku v zemi prudce pokleslo (zásoby v Afghánistánu byly odhadnuty na 220 t heroinu, tj. téměř dvouleté zásoby pro potřeby západního evropského trhu). Opium však bylo i nadále pašováno z území kontrolovaného Severní aliancí. Většina drog procházejících Tádžikistánem se do země dostávala z oblasti Jirgatal-Gharm, která hraničila s územím kontrolovaným Severní aliancí. Podle odhadů pocházelo z této oblasti až 95 % afghánských drog přicházejících do Kyrgyzstánu.

Kromě Afghánistánu se v ostatních státech regionu produkují opiáty jen v malé míře. V oblastech Isyk-Köl (Kyrgyzstán) a na jihu kolem Zhambyl, kde se mák na opium pěstoval legálně v období bývalého Sovětského svazu, je policie v současné době velmi aktivní v boji proti pěstování máku a kriminální gangy nebyly schopny převzít kontrolu nad těmito oblastmi. Je nepravděpodobné, že by se v těchto oblastech mák pěstoval ve významném měřítku. V Kazachstánu se pěstuje více konopí a země má větší obtíže s kontrolou jeho pěstování než Kyrgyzstán. Většina kyrgyzského konopí roste kolem Issyk-Köl a v oblasti hraničící s Kazachstánem, zatímco kazachstánské konopí se pěstuje v oblastech u jižní hranice s Kyrgyzstánem. Konopí se tam vyskytuje i ve volné přírodě, což ztěžuje prosazování protidrogových opatření. S konopím obchodují převážně místní obyvatelé, kteří nejsou napojeni na větší kriminální gangy.

TRASY PAŠOVÁNÍ DROG

K nejznámějším šesti trasám ilegálního obchodu s drogami ve Střední Asii v roce 2001 patří: trasa přes Pákistán, Írán, tři trasy procházející přes Tádžikistán a trasa přes Turkmenistán.

Tádžikistán se ještě zotavuje z občanské války a ekonomika země je v krizi. Nezaměstnanost se v některých oblastech pohybuje kolem 80 %. Dlouhá hranice s Afghánistánem a slabá ekonomika vytvořily z Tádžikistánu hlavní tranzitní zemi pro afghánské opium a heroin na cestě do dalších zemí Střední Asie. Vzhledem k zeměpisnému profilu je hranice mezi Tádžikistánem²⁵ a Afghánistánem obtížně kontrolovatelná. Dokonce i v období bývalého Sovětského svazu bylo na této hranici mnoho "otevřených" oblastí. Horská badachšánská autonomní oblast (GBAO) byla zpočátku považována za hlavní drogovou tepnu z Afghánistánu do SNS, ale v posledních několika letech tam obchod s drogami značně poklesl. V prvních šesti měsících roku 2001 zadržely místní úřady méně než 37 kg drog, včetně 10 kg heroinu. Naopak během prvních šesti měsíců roku 2001 úřady v Khujand zajistily 114 kg heroinu. Tádžikistán zůstává klíčovou oblastí pro pašování drog do dalších zemí Střední Asie. Hlavní distribuční body jsou v městech Panja a Moskovkij, odkud jsou drogy přepravovány do Oš a Dušambe nebo Khujand. Z Dušambe jsou drogy obvykle posílány do Moskvy nebo do západní Evropy a z Khujand do sibiřských měst, např.

²⁴ Mullah Omar charakterizoval užívání drog jako neislámské. Podle údajů OSN jsou zabavené baliky heroinu, pocházející z Afghánistánu, někdy potištěné nápisem „Not for use Muslims“.

²⁵ Tádžickou hranici s Afghánistánem pomáhá střežit více než 10 000 ruských pohraničnicků, jejichž úkolem je boj proti pašování drog, zbraní a pronikání islámských radikálů do země.

Novosibirska, Omsku a dalších ruských východních oblastí. Trasa přes Moskovskij vede dále do Kazachstánu a do Ruska. Obchod s drogami se provádí za přispění zkorumpovaných úředníků. Podle bývalého ruského vojenského zpravodajského důstojníka Antona Surikova bylo velké množství afghánských drog pašováno do Ruska vojenskými letadly z ruských základů v Tádžikistánu. Vzhledem k tomu, že za necelý rok 2001 zadrželi ruští pohraničníci v Tádžikistánu více heroinu než za celý rok 2000, se zdá, že se začínají důrazněji prosazovat opatření v boji proti přílivu drog z Afghánistánu do země. Vláda v Dušambe obnovila kontrolu nad územím ovládaným vzbouřenci během občanské války, což samozřejmě ztíží výstavbu dalších laboratoří na výrobu drog v zemi. Lze však předpokládat, že v oblastech Gharm a Tavildara byly nějaké laboratoře na výrobu drog vybudovány.

Turkmenistánská 744 km dlouhá hranice s Afghánistánem je považována za další důležitou trasu pro pašování drog. Odhaduje se, že každý rok přichází do Turkmenistánu 80 t heroinu. V roce 2000 bylo v Turkmenistánu zadrženo necelých 2900 kg opia a 220 kg heroinu (oproti roku 1999 to znamená pokles). Zadržené množství představuje jen malý zlomek celkově odhadovaného množství drog, které se přepravují přes Turkmenistán a sousední země, jež se více zabývají bojem proti přílivu drog a kritizují Turkmenistán za jeho neochotu ke spolupráci.

Uzbekistán je rovněž považován za důležitou tranzitní zemi pro afghánské opiáty, které však do země přicházejí spíše přes Tádžikistán než přes hranice mezi Uzbekistánem a Afghánistánem. Uzbekistán má lépe chráněnou 450 km dlouhou hranici s Afghánistánem než Tádžikistán, protože řeka Amudarja vytváří přirozenou překážku. V roce 2000 bylo v Uzbekistánu zadrženo 675 kg heroinu (nárůst z 325 kg v roce 1999). Během prvních šesti měsíců roku 2001 bylo zajištěno jen 160 kg heroinu. Množství zabaveného opia pokleslo z 1700 kg v roce 2000 na 92 kg v první polovině roku 2001. Nárůst zabaveného množství heroinu v Tádžikistánu a naopak pokles zabaveného množství v Uzbekistánu mohou znamenat, že pašeráci drog častěji dopravují své zboží letecky přímo z Tádžikistánu. Z Uzbekistánu a Turkmenistánu je také dodáváno nejvíce prekurzorů pro výrobu heroinu v Afghánistánu. Obě země mají vybudován farmaceutický a chemický průmysl ještě z doby bývalého Sovětského svazu. Acetanhydrid, nejvíce užívaná chemikálie pro výrobu heroinu, je vyráběn legálně v Uzbekistánu. Kazachstán také produkuje potřebné chemikálie, ale jejich zásoby jsou kontrolovány. V roce 1998 bylo v Uzbekistánu zabaveno více než 16 t nelegálně přepravovaného acetanhydridu. V letech 1996 až 1998 byly uzbeckými úřady zadrženy další čtyři lodní náklady s více než 72 t prekurzorů. Všechny zadržené chemikálie však nebyly vyrobeny v zemi, část z nich byla dodána z Ruska a Číny²⁶.

V Kyrgyzstánu vykazuje množství zabaveného heroinu podobný trend jako v Uzbekistánu. Od poloviny 90. let 20. stol. se množství zabaveného heroinu každým rokem zvyšovalo, ale v první polovině roku 2001 bylo zabaveno jen 58 kg heroinu a 69 kg opia (oproti 206 kg heroinu a 1320 kg opia zabaveným v roce 2000).

V Kazachstánu vzrostlo zabavené množství heroinu z 825 g v roce 1996 až na 150 kg v období od ledna do srpna roku 2000. V první polovině roku 2001 byl zaznamenán pokles na 57 kg. Více než 98 % všech drog zadržených ruskými úřady je zabaveno na hranici s Kazachstánem²⁷.

Většina heroinu, který přichází do Ruska, pochází z Afghánistánu. Z této země je do Ruska podle předpokladů ruských úřadů přepravováno až 70 kg narkotik denně. V období od ledna do srpna roku 2001 bylo v Rusku zabaveno 540 kg heroinu.

²⁶ V Turkmenistánu bylo v roce 1998 úřady zabaveno více 34 t prekurzorů, v roce 1999 více než 15 t a v první polovině roku 2000 více než 22 t.

²⁷ mezi zabavenými drogami není jenom heroin a opium. V Kazachstánu došlo k nárůstu produkce marihuany a hašiše, zvláště na jihu země, kde byla úroda v roce 2000 odhadována na 5000 t.

V Íránu bylo v roce 2000 zabaveno 254,3 t drog. V červnu 2001 zadržely íránské úřady téměř 8500 kg narkotik, včetně 4787 kg opia a 347 kg heroinu. Do Íránu přicházejí opiáty z Afghánistánu a do ilegálního obchodu s drogami by mohli být zapojeni i někteří z téměř dvou miliónů afghánských uprchlíků žijících v Íránu. Téměř každý den dochází na afghánsko-íránské hranici k ozbrojeným srážkám mezi íránskými pohraničníky a pašeráky drog. Podobná situace je i v Pákistánu (kde žijí téměř tři milióny afghánských uprchlíků). Pákistán i Írán proto odmítají přijmout na svá území další afghánské uprchlíky z obavy z infiltrace pašeráky drog, teroristy a náboženskými extremisty, kteří by mohli případně i narušit politickou stabilitu v těchto zemích.

HOSPODÁŘSKÉ DOPADY

Hospodářství zemí Střední Asie je v krizi a obchod s drogami se tak stal důležitým zdrojem příjmů pro mnoho obyvatel regionu. Například tálibánský zákaz pěstování máku na opium měl negativní dopad na životní úroveň obyvatel Afghánistánu, kde se odhaduje, že do obchodu s drogami byla zapojena až polovina obyvatelstva (mj. 200 000 afghánských domácností) a 80 % ekonomiky. Mák se pěstoval v 27 z 29 provincií. Navíc se odhaduje, že v zemi pracovalo více než 200 laboratoří na zpracování opia na heroin, z toho každá byla schopna vyprodukovat 10 kg heroinu denně.

V chudém Tádžikistánu musí průměrná pěti až šestičlenná rodina vystačit s méně než 10 USD měsíčně a stupeň podvýživy je jeden z nejvyšších na světě. V letech 2000 a 2001 země trpěla velkým suchem, které zhoršilo úroveň podvýživy a nemocí a objem úrody poklesl oproti roku 1999 na 75 %. Následkem ekonomických problémů je asi 30 až 50 % celé ekonomiky Tádžikistánu spojeno s obchodem s drogami. Vzhledem k nízkým platům (v průměru nižším než 50 USD měsíčně) jsou státní a celní úředníci snadno zkorumpovatelní. Do obchodu s drogami může být zapojeno až 50 % z celkového počtu celních úředníků ze států Střední Asie.

Do obchodu s drogami se stále více zapojují i ženy. Z celkového počtu osob bylo za drogové delikty odsouzeno v Tádžikistánu 35 % žen a v Kyrgyzstánu 12,4 %. Mnohé ženy v Tádžikistánu jsou válečné vdovy s několika dětmi a bez legitimních prostředků k živobytí. Stejný trend je možno vidět v Turkmenistánu, kde mezi pašeráky drog převažují ženy, zajišťující živobytí pro celou rodinu. Rovněž v Afghánistánu je do obchodu s drogami zapojeno mnoho žen. Většina odsouzených za drogové delikty v Pákistánu v oblasti Pěšávár jsou Afghánci a mezi nimi je velmi vysoký podíl žen a dětí.

Zvláště negativní dopad na všechny země v celém regionu má financování jednotlivých skupin zapojených do válečných konfliktů či teroristických skupin ze zisků z obchodu s drogami.

POČTY DROGOVĚ ZÁVISLÝCH OSOB

Afghánistánské opium zasáhlo nejvíce Pákistán a Írán. V Pákistánu se počet osob závislých na heroinu odhaduje na 2 mil., další dva mil. osob patří k příležitostným kuřákům opia a hašiše²⁸. Írán má údajně nejméně 1,2 mil. narkomanů a 800 000 příležitostných konzumentů, ale některé zdroje uvádějí, že až 6,2 mil. osob (10 % obyvatelstva) konzumuje drogy.

V Tádžikistánu je registrováno více než 4600 narkomanů, ale skutečný počet bude pravděpodobně vyšší než 100 000. Závislost na heroinu jako významný problém se v zemi objevila přibližně v roce 1996 a dokud bude Tádžikistán významnou tranzitní zemí pro drogy,

²⁸ Některé zdroje uvádějí, že skutečný počet drogově závislých osob přesahuje více než čtyři miliony.

počet osob závislých na heroinu se nesníží. V Khujand se odhaduje, že z celkového počtu narkomanů připadá 15 % na mladé lidi.

V roce 1999 bylo v Kazachstánu registrováno 37 000 narkomanů. Neoficiální odhady však jsou mnohem vyšší - 300 000 drogově závislých osob z 15 mil. obyvatel. Země má pravděpodobně také nejvyšší počet narkomanů ze zemí Střední Asie, aplikujících si drogu nitrožilně.

Rovněž v Uzbekistánu stále narůstá počet drogově závislých. V roce 2000 bylo registrováno 14 000, v roce 2001 již 26 000 narkomanů.

Během posledních pěti let v Kyrgyzstánu vzrostla závislost na drogách o 350 %. Nejhorší situace je v hlavním městě Biškeku, kde na 100 000 obyvatel připadá téměř 51 narkomanů. V roce 2001 odhadovala kyrgyzská centra pomoci nemocným AIDS počet narkomanů v zemi na 50 000 osob. Úředně však bylo registrováno jen 4370 narkomanů.

V Turkmenistánu bylo nejvíce narkomanů ze sovětských republik před vyhlášením nezávislosti (na 100 000 obyvatel 124 narkomanů). Opium je tam považováno za tradiční lék, ale závislost na heroinu vzrůstá. Registrováno je téměř 13 000 narkomanů (trojnásobný nárůst oproti roku 1996).

V Rusku se od roku 1990 počet registrovaných narkomanů zvýšil o 400 %. V roce 2000 bylo ve státních protidrogových centrech zaregistrováno 450 000 narkomanů, v roce 2001 již 625 000. Počet neregistrovaných narkomanů se odhaduje až několikanásobně vyšší. Tři až čtyři miliony Rusů (z 146 milionů) užívají drogy příležitostně.

K nejzávažnějším vedlejším účinkům doprovázejícím konzumaci drog patří HIV infekce (AIDS) a hepatitida B, zvláště u narkomanů (první případy se objevily na konci 80. let), kteří si aplikují drogy nitrožilně²⁹. Na několika místech ve Střední Asii dosáhlo onemocnění HIV virem úrovně epidemie (např. v Kazachstánu v oblasti Karaganda). Jedním z důvodů rychlého šíření infekce je neinformovanost narkomanů. Ve většině zemí Střední Asie chybí zachytá a rehabilitační centra pro narkomany i možnost výměny jehel do injekčních stříkaček³⁰. Oficiální údaje o počtu registrovaných nemocných jsou několikanásobně nižší než neoficiální odhady mezinárodních zdravotnických organizací o skutečném počtu nemocných v jednotlivých zemích.

CENA DROG

Obrovské množství drog vyprodukovaných v Afghánistánu snížilo jejich cenu ve Střední Asii, ačkoliv cena drog na Západě zůstala relativně stálá. Heroin je nyní v zemích celého regionu snadno dostupný. V Íránu stojí 1 g heroinu méně než 0,40 USD. Cena heroinu je značně vyšší v bývalých sovětských centrálních asijských republikách. V Tádžikistánu a v Oš v Kyrgyzstánu stojí jedna dávka přibližně 1 USD³¹.

KOMENTÁŘ

Vzhledem k chudobě ve všech zemích Střední Asie, zůstává obchod s drogami významným zdrojem příjmů pro obyvatelstvo, ale také přináší problémy se zvyšováním počtu narkomanů a počtu nakažených osob HIV virem a hepatitidou B. Řešení tohoto závažného problému v celém regionu bude velmi dlouhodobé a závislé na ekonomickém růstu jednotlivých států a na životní úrovni obyvatelstva. Obchod s drogami by mohl být potlačen

²⁹ V roce 2000 v Kazachstánu se 85% pozitivně testovaných osob na HIV infikovalo při půjčování injekční stříkačky, v Rusku 90% nakažených.

³⁰ V Tádžikistánu bylo založeno několik center na výměnu jehel narkomanům – tři centra v Dušambe, pět center v provincii Soghd a jedno centrum v Kharog.

³¹ Vzhledem k chudobě ve Střední Asii se pro průměrného občana jedná o významný výdaj.

na nižší úroveň, pokud by v Afghánistánu byly v zemědělství nabídnuty programy pěstování náhradních plodin, které by poskytly obyvatelstvu přijatelný zdroj obživy, ve všech státech regionu byla důrazněji prosazována opatření v boji proti obchodu s drogami (ochrana státních hranic, stíhání korupce atd.) a byly připraveny sociální programy pro ekonomicky slabší obyvatele.

KNIHOVNIČKA

Miloš VANĚČEK

Paula GOODYER : DROGY + TEENAGER

Je úplně normální, že pubertáči zkoušejí a riskují. A čísla o tom, kolik teenagerů zkusí drogy, prudce stoupají. I když jsou obavy rodičů pochopitelné, odborníci se domnívají, že existují efektivnější způsoby prevence než přístup „prostě řekni ne“. Jde o metodu minimalizace rizik. Tato kniha provází rodiče i děti v pubertě cestou k minimalizaci rizik přímočarým a srozumitelným způsobem a zkoumá, jak se rodiny vyrovnávají se zneužíváním drog. zahrnuje především tyto oblasti : *jak se učit dobrému postoji k drogám, různé druhy braní drog, fakta o drogách a alkoholu, jaké je to být na začátku 21. století v pubertě, správná komunikace, drogy a škola.*

Nakladatelství Slovanský dům 2001, ISBN 80-86241-44-9, 162 stran,
DOPORUČENÁ CENA 169,-Kč

Aleš LAUNER: SLANGOVÉ VÝRAZY PRO DROGY

Anglicko-český výkladový slovník, který se snaží zmapovat anglické slangové výrazy, která je ve středně velkých anglicko – českých slovnících zastoupena jen pár desítkami hesel. Kromě výkladového slovníku, který má 2 500 hesel, obsahuje stručný slovníček českých slangových výrazů pro drogy a vysvětlení nejfrekventovanějších termínů, které s problematikou drog souvisejí.

Nakladatelství Academia 2001, ISBN 80-200-0896-9, 164 stran
Cena 69,-Kč

Oto MASÁR, Helena DROBNÁ: NIEKTORÉ MEDICÍNSKE PROBLÉMY SPOJENÉ S TOXIKOMÁNIU V SPOLOČNOSTI

V této knížce by autoři chtěli seznámit zejména zdravotnickou veřejnost s problémy, které sebou přináší drogová závislost. Toxikomané se svými problémy dostávají i na jiná oddělení nemocnic než je psychiatrie.

Vydala Charis spol. s.r.o., Bratislava 2001, ISBN 80-88743-42-7, 116 stran
Cena 120,-Sk

Dan SVÁTEK: ZATRACENÍ (filmový román)

Kniha vychází ze scénáře stejnojmenného celovečerního filmu, který je inspirován skutečnými událostmi Čechů vězněných v Asii za pašování drog, zejména pak osudem Emila Novotného, kterého v roce 1995 zatkla thajská policie při pokusu vyvézt z Bankoku přes čtyři kilogramy heroinu. Hrdinou filmu i této knihy je devatenáctiletý Patrik Lovický, jenž se zde dopustil podobného deliktu a byl odsouzen úřady fiktivního státu Bandung na padesát let žaláře.

Zároveň s touto linií sledujeme úsilí jeho nevlastního bratra Tomáše Egermaiera pomoci odsouzenému v jeho nelehké situaci. Pomocí videa natočeného Lovickým před svým zatčením rekonstruuje příběh toho, co se událo předtím, než k osudnému okamžiku došlo. Egermaier začíná pomalu zjišťovat, že ne zdaleka vše bylo tak, jak Patrik Lovický vyprávěl...

Autor příliš nezasahoval do stylizace vyprávění a nechal jej v podobě nepříliš odlišné od původního scénáře.

Kniha je doplněna řadou barevných fotografií z filmu Ztracení Martina Štěpánka a Radovana Šubína.

Vydalo nakladatelství Adonai s.r.o. v roce 2002, ISBN 80-86500-59-4, 227 stran

Dále bych chtěl upozornit na dva publikace Hygienické stanice hl.m. Prahy, Centrálního pracoviště drogové epidemiologie a to :

Vladimír POLANECKÝ, Olga ŠMÍDOVÁ, Běla STUDNIČKOVÁ, Jiří ŠAFR, Jan ŠEJDA, Jiří HUSTOPECKÝ: MLÁDEŽ A NÁVYKOVÉ LÁTKY V ČESKÉ REPUBLICE – 2000
Vyšlo v roce 2001, ISBN 80-238-7875-1

Vladimír POLANECKÝ, Olga ŠMÍDOVÁ, Běla STUDNIČKOVÁ, Jiří ŠAFR, Jan ŠEJDA, Jiří HUSTOPECKÝ: MLÁDEŽ A NÁVYKOVÉ LÁTKY V ČESKÉ REPUBLICE – TRENDY LET 1994 – 1997 - 2000
Vyšlo v roce 2001, ISBN 80-238-8200 –7

DROGOVÁ PREVENCE NA VIDEOKAZETÁCH ***SE ZAMĚŘENÍM NA DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU A MLADŠÍ ŠKOLÁKY***

První videokazety u nás, které se zabývají otázkami protidrogové výchovy u předškoláků a mladších školáků

Producent : PLUTO film a video

DĚTI a DROGY

Jak chránit děti před drogami již od předškolního věku?

Videokazeta obsahuje čtyři animované pohádky, které namluvila Věra Galatíková, pro děti předškolního věku: *Jak Voříška neměl nikdo rád, Jak kotě nechtělo spát, Jak to chodí v pohádkách a Opilá studánka*. Na jejich jednoduchých a sdělných příbězích si děti začínají uvědomovat škodlivé účinky návykových látek včetně drog na zdraví. Následné cílené otázky a povídání, které mohou s dětmi vést rodiče a učitelé, pomáhají dětem si osvojit nové poznatky, vytvářet hranice mezi tím, co je zdraví prospěšné a co škodlivé. Pokud se tyto odmítavé postoje k drogám v dalších letech cílevědomě prohlubují a upevňují, pak dávají dětem reálnou naději odolat pokušení drog ve věku dospívání.

Videokazeta je určena rodičům a učitelům předškoláků, aby jim usnadnila preventivní a výchovnou práci s dětmi v oblasti návykových látek. Obsahuje i informace obecnějšího charakteru o výchově předškoláků.

O tom, jak mají rodiče nebo učitelé pracovat s texty, jak si o tom, co se přihodilo postavčkám v pohádkách povídat s dětmi, jaké otázky jim pokládat, jak procvičovat nové poznatky – to vše ukazuje v konkrétních ukázkách na videokazetě autorka pohádek a psycholožka Dagmar Nováková ze vzdělávacího institutu FILIA. Má s tímto pohádkovým protidrogovým programem velmi dobré zkušenosti a vzkazuje rodičům, aby se nebáli mluvit s dětmi o drogách – ze svých zkušeností ví, že to nejen lze, ale je to i nutné, protože právě v tomto útlém věku jsou děti přístupné pozitivním vlivům, vytvářejí se v nich základní postoje k mnoha skutečnostem, správné modely chování.

Každá videokazeta obsahuje také pohádky v tištěné podobě.

Stopáž: 53 minut

Režie: Miloslav Šmídmajer

ŠKOLÁCI versus DROGY

Jak chránit děti už od mladšího školního věku před drogami?

Už ve 12ti letech se může dítě dostat k drogám – jak jej včas vybavit ochranným „protidrogovým“ štítem, aby odolalo pokušení drog? Na co se má zaměřit rodinná výchova, jaké možnosti má škola, jak je to s volným časem dítěte... To vše se dozvíte z této videokazety o protidrogové výchově mladších školáků.

Videokazeta, která je určen rodičům i pedagogům mladších školáků, nabízí široké spektrum témat a inspirativních námětů, seznamuje s některými alternativními preventivními programy pro školy včetně ukázek práce s dětmi a metodických pokynů, zaměřuje se i na možnosti využití volného času dítěte. Odborníci, kteří zde účinkují, napoví, jak s dětmi mluvit o drogách, jak je učit drogy odmítat, jak mnoho záleží na rodičích a jejich postojích, rodinných vztazích, jak je důležité vytvářet ovzduší otevřenosti a důvěry v rodině, učit děti odpovědnosti i schopnosti spontánní radosti.

Stopáž: 53 min.

Scénář, režie, kamera: Martin Štoll

RODIČE a SVĚT DROG (reedice – premiéra v říjnu 2000)

Videokazeta nabízí odpovědi na důležité otázky týkající se zneužívání drog dětmi, vysvětluje pojem tzv. drogové kariéry, seznámí s typickými příznaky a projevy v jejích jednotlivých etapách, napoví, kdy a jak mohou rodiče svým dětem pomoci, proč je tak důležité konzultovat drogový problém s odborníky apod. Tyto a další důležité informace by měli znát všichni rodiče (zvláště ti, jejichž děti se blíží věku dospívání a stávají se tak drogově nejohroženější skupinou) i pedagogové.

Stopáž: 55 minut.

Režie. Miloslav Šmídmajer

Videokazety vycházejí v cyklu pořadů o rodičovství a výchově dětí Rodičovský rok, v edici Rodičovský rok speciál – monotematicky zaměřených videokazet.

Podrobnější informace a objednávky:

PLUTO film a video, Jabloňová 292/30, 106 00 Praha 10

Tel.: (02) 7265 0336, fax: (02) 7265 0481

<http://www.plutofilm.cz>

Kazety si můžete objednat na dobírku nebo na fakturu také na přímém tel. čísle :

na přímém tel. čísle (02) 61 22 58 50

na e-mailové adrese: produkce@plutofilm.cz

nebo u distributora:

Centrum českého videa, a.s.

Konviktská 5, 110 00 Praha 1

Tel.: (02) 220 92 400, fax: (02) 220 92 402

